

Maj 2021

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 110

32. årgang – maj 2021

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, september.

Redaktion:

Jan Koed (ans.)
jk@cadaid.dk
Rolf Gilberg
Bulgan Njama
Bettina Gram

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 200 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen
Rolf Gilberg

Bestyrelse:

Elisabeth V. Friis (næstformand)
Anita Garbers
Bettina Gram (sekretær)
Michael Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama (formand)
Chalotte Vad
Narangerel Davaasuren (sup.)
Chuka Ringgaard (sup.)

Hjemmeside:

www.danskmongolskselskab.dk

Bankkonto: (1551) 784-1582**MobilePay:** 83554**Selskabets adresser:**

Sekretær: Bettina Gram
Kastrupvej 90, 1.mf.
2300 København S
tel: 2887 6887
email:
bettinahgram@hotmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

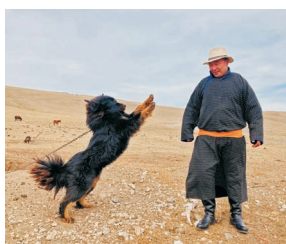
Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 2613 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
200 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
300 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Nye medlemmer indmeldes via hjemmesiden under menupunktet *Bliv medlem*.

Gennem årtusinder har den mongolske hunderace 'bannar' - også kaldet den fireøjede mongolske hund - været nomadernes tro følgesvend og vogter. Den beskrives som en selvstændig og modig hund, en intelligent og stærk hund, man kan stole på.

Læs mere om hunden Darkhaa og dens forhold til nomadefamilien Erdenebat på side 6. Foto: Tsenddavaa Nasanjargal

Indhold

Kære venner	3
Dagbog fra Dava	4
Den fireøjede mongolske hund	6
Rapport fra Gobi	8
»MONGOL«	13
Kaarsberg om kalmykkernes kvinder	19
Stormskade	24
Kortlægning af 1000 klostre	25
Aktuelt	26
Ny præsident for Rio Tinto	26
E-Mongolia Center åbnet	29
»Verdens årer« vinder priser	31
DMS nyt	32

Kære venner

Håber I alle er sunde og raske og har klaret jer fint igennem pandemien og passet godt på hinanden.

2020 og 2021 var de mest mærkelige år for os alle med nedlukninger, social isolering, masker, afstand og håndvask, ingen koncerter, museer, udstillinger og ingen rejser. Pandemien har sat sit spor også i foreningslivet alle steder. Ingen forsamlinger og mødevirksomheder. Dansk Mongolsk Selskab har måttet aflyse flere møder og arrangementer på grund af coronaudviklingen i Danmark og myndighedernes retningslinier.

Mongoliet har klaret sig fint uden lokal coronasmitte i hele 2020. Men landet har været lukket for rejser ud og ind over grænserne, hvilket har kostet landet dyrt, fordi mange mindre virksomheder måtte lukke ned, samtidig med at fødevarepriserne

steg. Mange borgere, der opholdt sig i udlandet, kunne ikke komme hjem til Mongoliet på grund af de lukkede grænser.

Efter en kort lokal åbning lukkede landet igen i januar 2021 grundet flere tilfælde af lokal smitte. Nogle af de første coronasmittede blev smittet, mens de var i karantæne i de statsautoriserede karantæneområder. Ifølge statistikken fra 18. maj har der været 49.524 smittetilfælde i Mongoliet, 42.721 af de smittede er meldt raske, og 221 personer er døde som følge af sygdommen.

Landet har allerede vaccineret 42,2% af befolkningen. Der anvendes mange forskellige vacciner af forskellig oprindelse i Mongoliet. Gennem det internationale program COVAX, som er et verdensomspændende initiativ med henblik på en retfærdig fordeling af covid-19-vacciner, anskaffede Mongoliet 2,6 mio. doser vacciner fra flere forskellige lande. Derudover har Mongoliet købt russisk og kinesisk fremstillede vacciner.

Kina har desuden doneret 300.000 doser af deres vacciner fra Sinofarm. Rusland har doneret 20.000 doser Sputnik-vacciner, ligesom Indien har doneret 15.000 doser af AstraZeneca-vacciner til

Mongoliet. USA – Mongoliets tredje nabo – viste sin velvilje ved at række en hjælpende hånd til Mongoliet i form af 4 mio. US\$ som hjælp til bekæmpelsen af covid-19.

Situationen i Danmark ser meget lysere ud, men smittetallene er desværre stadig for høje. Den danske regering har vist stor ansvarlighed fra starten af pandemien. Hurtige nedlukninger, befolkningens opbakning til regeringens tiltag, et dygtigt sundhedspersonales store ihærdighed og flid har nok været en medvirkende årsag til, at sygdommen blev holdt under kontrol i modsætning til mange andre lande.

Det er ganske imponerende, hvordan pandemien blev styret i Danmark. Vaccineringen går støt fremad, og det skaber endnu større optimisme.

De lysere tider giver os håb om at kunne arrangere flere aktiviteter i resten af året.

Den 28. august gennemfører vi vores årlige generalforsamling, og samtidig fejrer vi vores selskabs 31 års jubilæum med underholdning fra Mongoliet.

Med ønsker om en bedre fremtid uden pandemier.

Bulgan Njama

Dagbog fra Dava

»Der er hundredvis, tusindvis, ja, måske millioner af problemer i denne verden på grund af coronavirus. Jeg vil blot tage udgangspunkt i min egen lille verden, som har centrum i landsbyen Khatgal ved Khövsgölsøen i det nordlige Mongoliet.«

Ordene kommer fra den 40-årige turistchef Tsenddavaa Nasanjar-gal, også kaldet Dava, som har kigget i sine dagbogsnotater under coronapandemien. Hun har flere gange fortalt om sit liv og arbejde til Ger, senest i Ger 109. Her fortæller hun om sine tanker i en krisetid.

Jeg bor her tæt på grænsen til Sibirien sammen med mine to sønner, Bodi-Erdene på 7 år og Anand på 9 år. Når der ikke er coronakrise, driver jeg teltlejren *Mongol Ujin Camp* med ti mongolske ger og to træhytter, som jeg udlejer til turister. Men sidst jeg gjorde det var i 2019, for i 2020 kom coronaen. Jeg har brug for mine gæster, brug for mit arbejde. Ja, undskyld, men jeg er lidt følsom på grund af turist-situationen.

Lad mig begynde ved begyndelsen, sådan som jeg husker den:

Den 23. januar 2020 sker den første nedlukning af Mongoliet, som er sat til at vare omkring 5 dage. Derefter bliver karantænen, hvor vi skal holde os hjemme, udvidet med yderligere 5 dage. Det samme sker adskillige gange i den følgende tid.

I november 2020 bliver de første tilfælde af covid-19 registreret hos personer, der er internt smittede i Mongoliet. Vi sendes i karantæne igen, igen og igen ... Jeg kan ikke huske, hvor mange gange vi igen bliver spærret inde i vores hjem.

Jeg vil arbejde!

Jeg ønsker ikke at politisere, jeg vil kun skrive om gode og dårlige lokale historier, gerne med et lille glimt i øjet. Men lige nu føler vi, at tingene er ude af vores hænder på grund af coronavirus.

Under den første nedlukning i begyndelsen af 2020 tænkte vi alle,

Davas sønner i høj sne uden for familiens ger, 11. april 2021.

Dava i sit hjem i Khatgal sammen med sønnerne Bodi-Erdene (7) og Anand (9) og familiens hund, labradoren Tobi.

at det bare var en kort periode med smitte, og at det var en mulighed for at tage lidt ekstra vare på sig selv, at bruge tid sammen med sin familie, sine børn. Det var en god mulighed for at lære noget nyt eller at læse, at dygtiggøre sig via hjemmestudier. De fleste af mine dagbogsnoter fra denne periode er positive.

I efteråret under den anden nedlukning var humøret stadig højt, og vi tænkte, at det var en god mulighed for at få en pause, at rydde op i og få styr på vores hjem. Det var o.k.

Men under den tredje nedlukning og karantæne i eget hjem, som har varet næsten hele vinteren ... det føles bare helt vanvittigt. Husk, at vi mennesker er sociale væsener. For mit eget vedkommende har jeg ikke brug for flere pauser, flere ferier eller tid til at dygtiggøre mig via hjemmestudier. Jeg vil arbejde!

Jeg håber stadig

Under den nuværende og fjerde nedlukning prøver jeg at bevare roen og holde mit hoved koldt – uden meget kontakt til lokalsamfundet, uden arbejde, uden rejser bliver vi hårdt pressede og stressede. Uden indtægter kan jeg ikke lægge planer for de næste dage. Hvordan skal vi overleve? Sådanne tanker får mig til at gå i panik.

Regeringen yder små lån til lokale forretningsfolk som støtte til det lokale erhvervsliv, som vores premierminister sagde på tv. Men når jeg går til min bank og beder om det lån, siger banken: »Åh, vi har et notat om, at lånet ikke ydes til turismeformål.«

Sikke en dum beslutning. Vi skal, som det forlyder lige nu, åbne for international lufttrafik i maj, men

der er stadig ingen klare retningslinjer for, om vi fx kan have gæster i lejren. Selv om turistene har en coronavaccine, skal de efter de nuværende regler være isoleret på et hotel i 10 dage, inden de må bevæge sig rundt i landet. Det er bare et eksempel.

Så skørt og irriterende. Jeg er ikke en negativ person, og jeg kan ikke lide at klage over petitesseer, men nu føler jeg det, som om der er faldet en bombe. Det er svært at være tålmodig, men jeg håber stadig på en god fremtid og på turismen.

Ikke mere om dette emne for nu.

Bettina Gram

Læs mere om Davas teltlejr:
www.mongolujintour.com

Den fireøjede mongolske hund

I Mongoliet er hyrdernes næstbedste ven efter hesten en stærk, modig og trofast hund, der har levet sammen med og arbejdet for mennesker på de centralasiatiske stepper i omkring 15.000 år. Hunden kaldes bankhar og er i familie med bl.a. tibetansk mastiff.

Den mongolske bankhar er en enestående stærk og modig hund, som altid opholder sig uden-dørs og beskytter familien og vores dyrehold mod ulve, tyve – ja, mod alt! Den er en ven og en vagthund.»

Sådan beskriver 42-årige Erdenebat den mongolske vagt- og arbejdshund *bankhar*, som han kender indgående, da han altid har haft bankharhunde. Erdenebat er hyrde og lever med sin familie i Khatgal i det nordlige Mongoliet i Khövsgöl-provinsen. Hans nuværende bankhar er 2 år og hedder Darkhaa, som betyder noget i retning af beskytter. Navnet er også beslægtet med Darkhad, som er navnet på et folk, der lever i området.

Bankhar er ikke en egentlig hunderace, men en såkaldt landrace, der oprindeligt er opstået uden menneskers målrettede avlsarbejde. Den er i familie med den tibetanske *mastiff* og den centralasiatiske *ovtcharka*. Dens vigtigste rolle for hyrderne er at bevogte familiens store husdyrhold mod angreb fra rovdyr som ulve, ørne og i nogle områder sneleoparder.

Trofast, modig og stærk

»Bankhar er meget trofast over for sin ejer, den forstår let beskeder og er måske den mest tålmodige hund i verden. Den har en meget venlig karakter, men når der er behov for det, er den meget modig og kan angribe alt. Dens bryst er større end de

fleste andre hundes, og den har stærke ben. Pelsen er kraftig og sort, og halen er lang«, fortæller Erdenebat og siger: »Vi kalder bankhar for *den fireøjede hund*.«

Navnet, den fireøjede hund, har den fået på grund af to lyse pelspletter, som sidder lige over øjnene, så det ser ud, som om den har fire øjne. Det »ekstra sæt øjne« hjælper hyrderne til at skelne hundene fra ulve, ligesom øjnene tillægges at kunne se ind i den spirituelle verden.

Hyrderne sætter ofte et rødt eller blåt silketørklæde om halsen på hunden, så den er let at se på afstand. Mange hyrder har en stærk tro på, at hvis man fodrer hunden godt, vil man i livet efter døden få et bedre liv. Efter mongolsk buddhistisk tro genfødtes mennesket efter bankharhunden og omvendt.

Vogter og beskytter

»Efter morgenmaden tager bankharen typisk ud med gederne og fårene på steppen, hvor de græsser dagen lang, mens hunden hyrder dem. Om aftenen bringer hunden dem tilbage. Om natten opholder hunden sig omkring familiens ger som en vagthund, der passer på familien og husdyrene.

Den står ikke lænket, men går frit rundt. Nogle dage beholder familien hunden hjemme hele dagen, hvor den står lænket, hvilket er mest sikkert af hensyn til besøgende«, fortæller Erdenebat.

Erdenebat er hyrde og hestetræner i Khatgal i det nordlige Mongoliet i Khövsgöl-provinsen. Foto: Tsenddavaa Nasanjargal

De fleste besøgende på landet i Mongoliet kender til situationen, hvor man ikke må stige ud af bilen, stige ned af hesten eller på anden måde nærme sig en ger, inden ejeren har »fortalt« sin hund, at gæsterne er velkomne. Skulle man formaste sig til at glemme denne skik, vil bankharen med sit stærke vagtinstinkt komme løbende gående og vise sine stærke tænder, indtil dens ejer har sagt god for gæsterne.

Hunde på landet og i byen

Den mongolske bankhar har ikke altid været populær. Under kommunismen blev den jagtet og dræbt, da

2-årige Darkhaa passer godt på Erdenebats familie og hans geder, får og heste. Den har for en bankhar de typiske lyse pelspletter over øjnene, hvorfor racen kaldes »den fire-øjede hund«.

Foto: Tsenddavaa Nasanjargal

den ansås for at være primitiv og ikke passede ind i en »moderne« livsstil, hvorfor den næsten blev udryddet og kun overlevede i fjerntliggende områder. Erdenebat fortæller, at de mongolske myndigheder stadig organiserer jagt på hunde, men at det er vilde hunde, som er farlige for både mennesker og dyr.

»Hyrder har stadig brug for deres bankharhunde, så vi beholder dem, men i byen er situationen anderledes. I byen behandler folk deres hunde (som er af mange forskellige racer, *red.*) anderledes. Det ser ud, som om de behandler dem som mennesker«, griner Erdenebat – der aldrig selv ville kunne finde på at gøre det i respekt for sin bankhar. ■

Bettina Gram

I næste nummer af Ger fortæller vi om et avlsprojekt i Mongoliet, som skal redde fuldblodsracen bankhar fra at uddø. En stor tak til Tsenddavaa Nasanjargal (Dava), som har interviewet Erdenebat og taget alle fotos.

I mange mongolske hjem findes opbevaringsbokse, som bl.a. er dekoreret med motiver af den mongolske bankhar.

Foto: Tsenddavaa Nasanjargal

Fakta om bankhar

Højde ved skulderen: hun: 66-74 cm, han: 71-84 cm

Vægt: hun: 36-41 kg, han: 38-57 kg

Farver: Sort med mahogni er mest almindelig og med »øjenspletter« over øjnene og hvidt mønster på brystet.

Pels: Tyk og lang (ca. 9 cm), og om vinteren med en kraftig underpels. Hunden lever i hele Mongoliet og tilpasser sig de forskelligartede klimaforhold.

Levealder: 15-18 år

Hvalpe: Hunhunde kan en gang årligt føde 2-8 hvalpe.

Karakter: Selvstændig, modig, intelligent, stærk og loyal.

Slægtskab: Er lettere bygget end den tibetanske mastiff og den centralasiatiske ovcharka, som den er i nærmeste familie med.

Historie: Har levet i Centralasien i omkring 15.000 år, viser dna-prøver. Der er en mongolsk fortælling om, at Chinggis Khan havde 30.000 mongolske bankhar, som han brugte på jagt og også i krig.

Kilde bl.a.: www.bankhar.org

Nemegt-oasens røde sandstensklipper, juni 1993.

Rapport fra Gobi

I sommeren 1993 rejste et lille hold danskere rundt i Gobiørkenen med henblik på at rådgive den nye, demokratisk valgte regering om mulighederne for at udvikle den mongolske turisme på en naturbevarende og bæredygtig måde. Lederen af »ekspeditionen« var Nils Finn Munch-Petersen.

Jeg besøgte Mongoliet i 1993. Det var lige efter, at de sidste rester af russisk militær havde forladt landet i 1991. Der var kommet en bevilling fra den danske ambassade i Beijing til udarbejdelse af en plan for den nu selvstændige stats turismeudvikling. Formålet var naturbeskyttelse og naturbevaring med særligt fokus på de tørre buskstepper og ørkenområder i Sydgobi-provinsen (Ömnögoví).

Vi tog til Mongoliet om sommeren som et meget lille hold. En zoolog, en økonom samt undertegnede, der fungerede som holdleder med ansvar for turismeplanlægning, kulturbevaring og botanik.

I Ulaanbaatar blev vi modtaget af repræsentanter for *Juulchin* (den mongolske internationale turismeorganisation), Det mongolske Videnskabsakademi og Zambyn Batjargal, der var minister for natur og miljø. Møderne foregik på upåklageligt engelsk, men vi fik forklaret, at der ikke var nogen engelsksproget tolk til rådighed: »Kunne vi eventuelt klare os med en tysktalende tolk?« Det kunne vi godt ... Fra Mongoliet havde man sendt mange studerende til det daværende Østtyskland, så tysk var en slags tredje-sprog, efter khalkh og russisk.

Ulaanbaatar var meget forskellig fra i dag. Russisk elementbyggeri,

gråt-i-gråt. Vi boede på Bayangol Hotel, der var vidt forskelligt fra det, luksushotellet tilbyder i dag. Betjeningen fulgte kommunistisk hotel-tradition, hvor det at ha' gæster opfattedes som en påtvungen besværlighed. Byens butikker var stadig statslige, med et meget begrænset udvalg.

Noget var alligevel forandret: Det tidligere kulturpalads og Lenin-museum var blevet forvandlet til et værtshus. En surladen kæmpebuste af Lenin kiggede misbilligende ned på de øl- og vodka-drikkende gæster, der hyggede sig i den før så hellige hal, helt uden sovjetisk pietet.

Vi besøgte også det tidligere hotel for elite-arbejdere i Terelj, indelt i tre forskellige elite-klasser efter den kendte orwellske regel, at alle er lige, men nogen er mere lige end andre. Samt hotellet i Nukht, der i den netop overståede fortid havde været forbeholdt ledende udenlandske (fortrinsvis russiske) politikere, og hvor selveste Brezhnev havde tilbragt adskillige nætter i suiten.

Den legendariske UAZ-bil

Vi kørte sydpå i to små UAZ-militærbiler, først på en grusvej så langt som til Karakorum og så videre på trafikspor i et ellers vejløst terræn. Den lille UAZ er et legendarisk køretøj fra Ulyanovsk-automobilfabrikken ved Volga. Effektiv, med meget hård affjedring, helt uden komfort, men en bil som i en nødsituation kan repareres med en hammer, en skruetrækker og en rulle ståltråd.

Det lille russiske UAZ-militærkøretøj fra Ulyanovsk-automobilfabrikken er langt fra komfortabel, men uhyre effektiv i terræn. Den kan i en nødsituation repareres med en hammer, en skruetrækker og en rulle ståltråd.

ståltråd. I dag er der asfalteret vej, hvor daglige busser klarer de 575 kilometer på lidt over 8 timer.

Vi fortsatte mod syd, mens vegetationen blev sparsommere, får blev sjældne og kameler hyppige. I Nordgobi (Dundgovi) skiftede landskabet til flad stenørken. Når vi kom til en sjælden ger, standsede bilerne, og vores mongolske guider råbte den klassiske hilsen: »Hold jeres hunde!« Mongolske hyrdehunde er store, venlige og lydige, ligesom den tibetanske *mastiff*, men kan være særdeles voldsomme mod uønskede gæster, ulve som mennesker ...

Ordet *gobi* (*govi*) betyder ikke ørken, men betegner en speciel vegetationstype, ligesom ordet *hede* på dansk beskriver et magert plantedække. *Gov* betyder et område, der er for tørt til murmeldyr, men egner sig rimeligt til kameler. De to Gobi'er omfatter et areal på mere end 240.000 km², et område på størrelse med Storbritannien med et folketal, der svarer til antallet af beboerne på Lolland-Falster.

Gobi er kun verdens sjette største ørken, men givetvis den klimatiske mest ekstreme. Vintertemperaturer kan gå ned til minus 40 grader celsius, mens skyggetemperaturen om sommeren kan komme op på 45 grader, selv indenfor ét enkelt døgn kan temperaturvariationen være på hele 35 grader. Den gennemsnitlige årlige regnmængde omkring Sydgobis hovedstad Dalandzadgad er på blot 12 cm (mens der i Danmark årligt falder trekvart meter regn).

Vi kørte hen til en ger-lejr, nær Duut Mankhan, De syngende Sandklitter, som tidligt beskrevet af Marco Polo i 1299. Klitterne, der når højder på over 100 meter, giver udspring til en lille flod, Khonggyn Gol, der kommer frem under sandet ved foden af klitterne. Floden giver vand til en grøn eng, hvor der græsser fedthalefår, kashmir-geder og kameler mellem *Lycium*- og *Haloxydon*-buske, klynger af blå iris og kuppelformede, rødviolette blomsterstande af den ørkenelskende snylteplante *Cynomorium coccineum*.

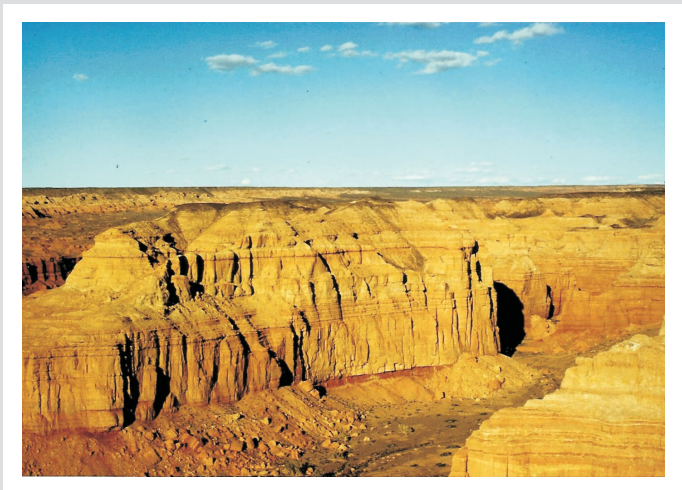
Ved Duut Mankhan-sandklitterne voksede blå iris i klynger (øverst). Den rødviolette snylteplante '*Cynomorium coccineum*' blomstrede mellem '*Lycium*'-buske ved foden af klitterne.

Kameler i Gobi.

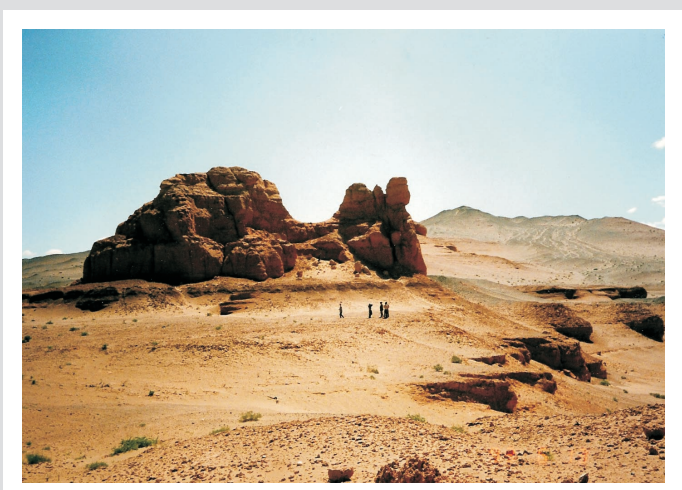
En enlig kamel ved sandklitterne i Duut Mankhan.

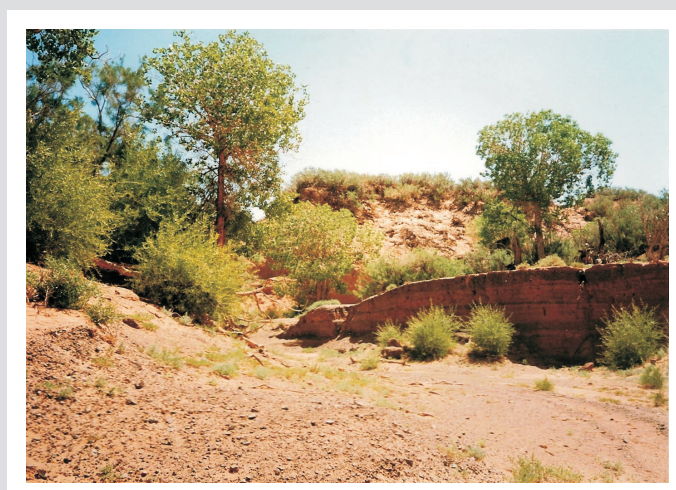
Den røde klippekloft i Nemegt giver mindelser om den amerikanske Grand Canyon.

Et kig udover røde eroderede sandstensklipper i Nemegt-dalen med yderst spredt bevoksning af tamarisk og haloxylon-buske.

I Nemegts røde sandsten fra den sene kridttid har palæontologer indenfor det sidste århundrede gjort nogle af de mest spændende fund af blandt andet fugle og fuglelignende dinosaurer.

Midt i den tomme ørken gav oasen i Nemegt pludselig plads for rigtige træer, græs, blomster og småfugleliv.

På besøg i en mongolsk ger. Gude- og tara-statuetter blev nedgravede og skjult, da stalinisterne i 1937 forbød al religion, og blev først gravet frem ved systemskiftet 54 år senere.

Jeg holder takketale på holdets vegne for modtagelsen i Sydgobi. Talen blev holdt på tysk og oversat til Khalkh.

Gemte gude-statuetter

Tæt ved klitterne, i ger-lejr, traf vi et gammelt ægtepar. På opsatsen i geren, modsat indgangen, stod bronzeskulpturer af beskyttelsesguder og taraer. »Ja«, sagde den gamle mand: »I sin tid (i 1937) blev al religion forbudt af stalinisterne, munkene blev dræbt, og klostrene blev ødelagt og brændt. Så gravede vi vores gudebilleder ned på et hemmeligt sted, og da regeringsformen skiftede sidste år, gravede vi dem op igen.« De to gamle så stolte og glade ud – gudebillederne havde altså ligget skjult i jorden i 54 år.

På sletterne så vi flokke af sort-halede gazeller og store flokke af *khulaner* (vilde æsler), der i modsætning til gobi-bjørnen og saiga-antilopen endnu ikke ansås for truede arter. I Yolyn Am-slugten i Gurvan Saikhan-bjergene, der som en lille aflægger af Altaj strækker sig ind i Sydgobi, så vi enkelte *argali*-får. Argali-fåret er verdens største vildfår og truet af storvildtjægere på grund af dets imponerende horn, ligesom hornene er eftertragtede i

traditionel kinesisk medicin. Følgelig er argali-fåret i dag udryddet i Kinesisk Mongoli og så godt som forsvundet i det af Pakistan besatte Kashmir.

Kørt vild i ørkenen

Vi kørte videre ud gennem den stenede ørken med retning mod den ubeboede oase Nemegt, hvor der i de røde sandstensklipper gennem mange år er blevet gjort nogle af de mest spændende fund af kridttidskrybdyr, af fuglelignende dinosaurer, kridttidsfugle og tidlige pattedyr. Vi tog retning mod oasen og kørte vestnordvest. Den flade stenørken var næsten konturløs, og vi så hverken mennesker eller dyr.

Vi overnattede under stjernerne som så ofte før og fortsatte næste morgen. Lidt op ad dagen standsede den forreste bil, og Tsveni, den mongolske leder, kom hen til mig: »Det er ærgerligt, vi er kørt vild«, sagde han, »der er ingen af os, der ved hvor vi er.«

Stedet var ikke betryggende. 40 graders varme, knastørt med fygende sand indtil knæhøjde, der havde

givet ørkenens sten højglanspolitur. »Det var da ikke så godt«, svarede jeg, »hvordan skal vi så komme hjem?« Tsveni oversatte for de andre mongoler, og alle morede sig. »Det at komme hjem er da ikke noget problem«, svarede han, »der har vi jo været, så der kender vi vejen ...« For en Gobi-mongol var ørkenen alt andet end konturløs!

Vi fortsatte med solen i ryggen, og tidligt om eftermiddagen kom vi til en ger-lejr med et fyrretal kameleer. Den eneste, der var hjemme, var en ung pige med et lille barn på armen. »Jo, hun kendte til Nemegt, men havde aldrig selv været der ...« – »Hun viste, at man skulle mod vest, indtil man så et bjerg med en flad top, og så skulle man dreje mod syd.« Vi kørte så videre vestpå og fandt det flade bjerg og drejede mod syd. Ved solnedgang ankom vi til de røde klipper og til oasen i Nemegt – med et lille vandløb, siv, blomster og småfugle.

Tilbage i Dalandzadgad var vi inviteret til konference med Sydgobis guvernør og deltagere fra Sydgobis forskellige distrikter samt udvalgte videnskabsfolk med specialer i na-

Billedet til venstre viser hotellet i Terelj, det tidligere hotel for forskellige grader af kommunistiske elitearbejdere. Til højre: frokostmøde med Zambyn Batjargal, minister for natur og miljø, på Nukht Hotel.

turvidenskaberne. Hen ad aften fik jeg plads ved siden af professor Shamsran, botaniker fra Statsuniversitetet, der til at begynde med kun smilede og forholdt sig tavs. Jeg smilede igen og konkluderede, at vi nok desværre ikke havde et fælles sprog udover de få mongolske høflighedsfraser, jeg havde lært mig undervejs. I stedet skålede vi 4-5 gange i den vodka, der var stillet frem i rigelighed. Det gjorde udsla-

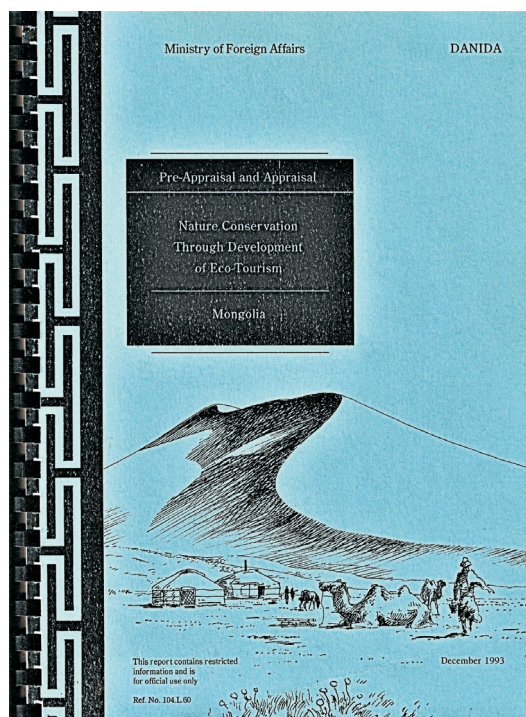
get: professor Shamsran begyndte at tale et umådeligt langsomt tysk og forklarede, at det var første gang i 20 år han benyttede sproget, som han ellers havde troet, at han helt havde glemt.

Som aftenen gik, faldt han ind i rytmen, støttet af mit skole-tysk; og det blev efterhånden til en spændende og fascinerende beskrivelse af Gobi-ørkenens ekstrem-tilpassede planteliv.

Næste dag var det dagen før, vi skulle køre tilbage til Ulaanbaatar. Det blev pludselig overskyet og fåget, tordenen buldrede, og regnen strømmede ned. Mongolerne var begejstrede: »Det er jer, der er kommet med regnen«, sagde de henrykt grinende – nok den største, men selvfølgelig helt ufortjente kompliment, vi kunne få i Gobi. ■

Nils Finn Munch-Petersen

Rejsen i Mongoliet blev til en 110 siders rapport og plan for naturbeskyttelse gennem turismeudvikling specielt i Gobi-ørkenen. Rapporten udkom i december 1993.

Nils Finn Munch-Petersen bor i Gudhjem og har indtil nu været Dansk Mongolsk Selskabs eneste medlem på Bornholm.

Nils Finn er magister i antropologi - med bifag i botanik og geologi - fra Københavns Universitet og har gennem mange år arbejdet med turisme og naturbeskyttelse. Et vigtigt formål har været at benytte turisme som begrundelse for at værne om betydningsfulde naturområder samt lovgive for beskyttelse af lokale befolkningers kultur. Han har i denne sammenhæng arbejdet for UNWTO, UNDP, Danida, Miljøministeriet, EU, Verdensbanken og de Asiatiske- og Afrikanske Udviklingsbanker.

Som planlægger af naturorienteret og naturbeskyttende turisme har Nils Finn udover Mongoliet arbejdet i Asien i Tibet, Bhutan og Sikkim samt i Indien, Burma, Thailand, Malaysia, Vietnam, Maldiverne og Filippinerne. Desuden har Nils Finn arbejdet som turismeplanlægger i Egypten, Øst- og Vestafrika, Mozambique, Swaziland, Mellemamerika, Caribien og Østeuropa.

»MONGOL«

Af Henning Haslund

Blandt de mange folkeslag, vi fra Vesten anser for at tilhøre den »mongolske race«, er der kun ét folk, som kalder sig for mongoler – det er folket, der kommer fra den del af Centralasien, vi kalder Mongoliet. Endnu i dag fremkalder ordet Mongoliet i det vestlige sind vage, dunkle fornemmelser af et gådefuldt land, hvorfra er udgået verdens største erobrere i spidsen for deres talløse horder af kamplystne krigere. I de senere år har flere videnskabelige ekspeditioner fra Vesten invaderet landet, og mysteriet må nu vige for fascinationen af de forunderlige opdagelser, der gøres i mongolernes land.

Snart bliver det til nøgtern, skønt forunderlig, viden for os fra Vesten, men mongolerne selv vil fortsætte med at fortælle deres egne sagn og med at se de mysterier, der harmonerer med deres længsel efter og sans for det eventyrlige.

Det mongolske ord *monke* betyder »sølv«, og ifølge mongolsk overlevering blev navnet af den store »Chinggis Khan« givet som en æresbevisning til hans livgarde af krigsarrede nomadekrigere. Og de mennesker, der stadig er bærere af dette navn, er efterkommere af det slægtled, der besejrede det, der dengang udgjorde »hele verden«. Indtil det tidspunkt, da Chinggis Khan slog sig igennem for at blive »heriker over alle mennesker«, var Mongoliet – ifølge en mongolsk legende – beboet af et folk, »Bide«, som betyder »vi«. Og »Bide«-folket opdeltes i mange klaner under uaf-

hængige høvdinge, der levede i en tilstand af konstante stammefejder.

Men det skete, at »Bide«-folkets høvdinge mødtes for at holde rådslagninger ved floden Kerula, og her fandt det mirakel sted, der sikrede de ukendte nomader deres stolte plads i historien.

I dagene med rådslagninger blev de forsamlede høvdinge overraskede over hver morgen at se en mystisk fugl slå sig ned på en sten uden for den yngste høvdings telt. Hver morgen sang fuglen, så det kunne høres i hele lejren, »Chinggis, Chinggis«, og på den niende dag flækkede stenen, og fra dens indre åbenbares et kostbart herskersmykke. Det var et åbenlyst tegn fra guderne på, at den unge kriger, der opholdt sig i teltet, hvor miraklet var sket udenfor, var bestemt til at skulle være »alle menneskers hersker«, og han blev givet magten og navnet, som den mystiske fugl havde sunget, med tilføjelsen af ordet *bogdo*, som betyder, at han var af gudeslægt.

De mongolske Khaners magt varede kun i få hundrede år, men gennem mange generationer vedblev mongolerne med at være en faktor, man måtte regne med, og så sent som i 1771 sendte torgut-stammen deres heste på græs ved Volgas bredder. Om årsagerne til torguternes flugt tilbage til Centralasien fra Volgas lejrpladser, hvor de havde levet i mere end 150 hundrede år, fortæller de russiske og kinesiske manuskripter meget om, men efterkommerne af denne horde, som nu

lever i Tien Shan, Turkestans himmelske bjerge, fortæller selv om baggrunden for flugten i følgende legende:

FOR MANGE, mange år siden vendte vi torguter tilbage til vore forfædres jord fra et land langt borte på den anden side af kirgisernes store sletter. Vi kom fra et land, der fik sit vand fra Edjilen-gol [Volga], hvor der stadig bor en del af torgut-horden. I de 150 år, vi tilbragte i det fremmede, betalte vi tribut til den »Hvide Khan« [den russiske Zar], men vi levede lykkeligt, da der var masser af vand og græsning til vore hjerde, og den eneste form for *alba* [tribut], vi måtte bringe, var én gang om året at sende 500 drenge og piger til den Hvide Khans hof.

Vi blev fortalt, at vore børn blev fjernet for at de kunne modtage undervisning, men engang skete det, at en af disse ynglinge vendte tilbage til sin familie og fortalte den om sine oplevelser. De var blevet ført til et land langt nordpå, hvor de var blevet tilbageholdt i en stor lejr. Som tiden gik, udvalgte hver af de unge mænd en kvinde efter eget valg, og alt var idel lykke i den fjerntliggende lejr, men så snart en af kvinderne blev gravid, blev hun fjernet fra lejren til hendes elskers store sorg og blev ikke set siden.

En dag blev den elskede til manden, der fortalte historien, fjernet, men hans kærlighed til hende var så stor, at han i ly af nattens mørke flygtede fra lejren for at lede efter hende. Efter lang tids forgæves

søgen kom han til et bål, hvor der sad en hvid shaman og mumlede bønner. Og så så han shamanen kaste sin elskede hen til en stor slange, som øjeblikkeligt slugte hende. Dernæst kastede shamanen slangen, som havde slugt den unge kvinde med sit ufødte barn, ned i en stor gryde med kogende vand. I gryden var en slev, som shamanen brugte til at røre rundt i gryden med fra tid til anden, mens han mumlede sine besværgelser over den.

Senere på natten faldt shamanen i søvn, hvorefter den skrækslagne yngling sneg sig hen til gryden for at se, hvad der var blevet af hans elskede. Gryden var fuld af en tyk væske, og den unge mand greb fat i slevlen for at finde spor efter hende. Mens han således var opslugt af sit forehavende, snublede han og faldt, og noget af væsken fra gryden sprøjtede hen på den sovende shaman. Men se! Heksemesteren blev straks grebet af voldsomme kramper og døde øjeblikkeligt.

Nu blev ynglingen klar over, at hans elskede og deres ufødte barn var blevet brugt af den hvide shaman til at fremstille en dødbringende gift, og han flygtede i dyb rædsel den lange vej tilbage til sin familie.

Nu forstod mongolerne, at de unge mennesker, som de år efter år havde betroet den Hvide Khan, blev myrdet af hans hvide præster og shamaner. Derfor besluttede de at påbegynde den lange rejse tilbage til deres forfædres bølgede græssange i Centralasien, hvor de ville kunne leve i skyggen af det hellige bjerg Potala, nær den Store Lama, som ville beskytte dem mod den Hvide Khan og hans shamaner.

OMKRING år 1273 ankom den berømte venetianske rejsende Marco Polo til byen Etsina. Han beskriver

Etsina i tanguternes nu øde landområder som en blomstrende by beliggende på kanten af en ørken, og han kalder indbyggerne »hedninge der ejer kameler og store hjoede af mange forskellige slags kvæg«. Frugter og andre afgrøder forsynede indbyggerne med rigelige mængder fødevarer. Deres yndlingssport var falkejagt.

Halvtreds år før Marco Polo besøgte byen, var tanguternes land blevet løbet over ende af Chinggiz Khan, som havde besat Etsina for at gøre byen til hovedkvarter for sin angrebshær mod Kina. Den blomstrende by forsvandt og gled hen i glemsel, indtil den russiske opdagelsesrejsende Kosloff genopdagede den i 1909. Den levende by Etsina, som 600 år tidligere havde ligget ved bredden af en stor flod, blev fundet af Kosloff midt i en stor ørken, forladt og halvt begravet i et hav af sandklitter. De nærmeste mennesker er torguterne ved Etsin-gol i en afstand af én dagsrejse vest for Etsina, hvis ruiner blandt dette folk nu er kendt som Khara Khoto, som betyder den sorte by.

I 1927 besøgte en del af Sven Hedin-ekspeditionen disse ruiner, og i mange andre dele af den omgivende ørken fandt vi andre ruiner af gamle vagttårne og forter omgivet af stærke mure, som viste, at den nu så stille og uddøde ørken engang havde været befolket af mennesker og havde været skueplads for deres kampe. At landet ikke altid havde været goldt bevidnedes af de store områder, hvorfra sandet var blæst væk og havde frilagt den stenhårde lerjord, eroderet gennem mange århundreders vind og vejr til fantastiske former. Overfladen på disse sandfri områder var dækket af en hærskare af faldne og rodløse træer. Det der i det tolvte år-

hundrede havde været en skyggefuld skov, duftende, fyldt af lyde og liv, lignede nu en valplads efter en morderisk kamp, kun behersket af solens varme, tørke og hylende ørkenstorme.

Det er temmelig bemærkelsesværdigt at se, at disse faldne kæmper ligger udstrakt på jorden alle pegende i den samme retning, nord-vest/syd-øst.

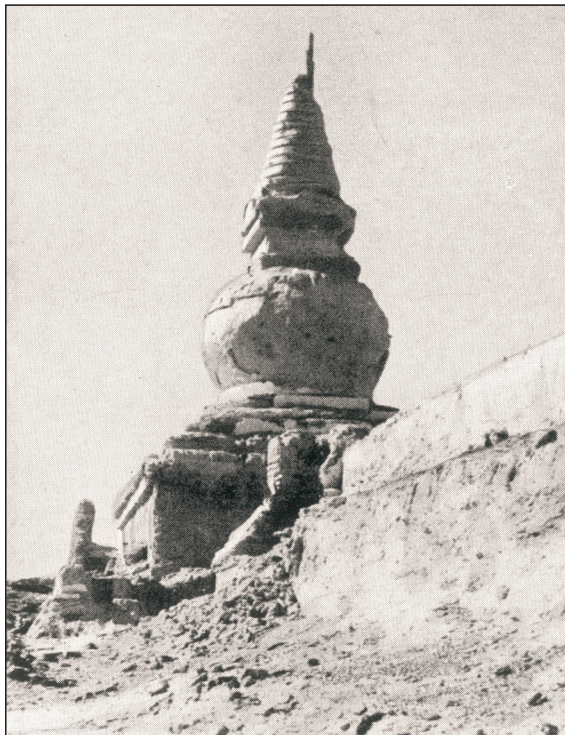
To dagsrejser vest for Khara Khoto løber floden Etsin-gol, hvor der langs bredderne stadig bor omkring 100 familier af torgut-stammen, og i ørkenen vest for floden opdagede vi nogle ruiner af vagttårne, som lå placeret langs en direkte nord-syd-gående linje. Adskillige uger før vi nåede frem til floden, havde jeg forsigtigt spurgt de mongoler, vi mødte, hvad de vidste om Khara Khoto, den døde by. Senere fortsatte jeg med at udspørge torguterne ved Etsin-gol i hele den måned, jeg lå i lejr dér. Efter megen tøven fortalte de mig denne historie:

ENGANG var vi torguter talrige og mægtige i dette land, og Khara Ba-

tor Djandjyn [den sorte helte-høvding] var vores overhoved. Han boede i Khara Khoto. Han var en modig kriger og en klog leder, og han bar navnet »Khara« fordi han kunne tale *khara ugge* [sort magi].

Khara Bator blev så magtfuld, at han blev farlig for Kejseren af Kina, hvorfor Kejseren sendte en hær af sted for at holde ham nede. Den kinesiske hær var langt større end Khara Bators, og han blev derfor tvunget til at trække sig tilbage indenfor Khara Khotos mure, som kineserne herefter belejrede. I et af byens hjørner lå et stort vagttårn. Under tårnet var der en brønd, der havde en skjult forbindelse til floden, som løb uden for bymurene, således at brønden altid gav vand til byens indbyggere. Khara Bator lykkedes med at sende kurerer til venligtsindede stammer i oaserne i den anden ende af den store ørken mod vest. Han afventede nu den forstærkning, som ville sætte ham i stand til at nedkæmpe de kinesiske styrker. Men de snu kinesere havde forudset dette træk, så de byggede rækken af vagttårne, hvis ruiner nu ligger vest for floden Etsin-gol. Således blev forstærkningerne afskåret fra at nå frem til Khara Bator. På trods heraf modstod Khara Bator og hans krigere belejringen, så at kineserne endnu engang blev tvunget til at anvende list for at erobre byen. En magisk sten blev kastet i floden, der forsynede byen med vand fra brønden, så at flodløbet blev ændret, og floden i stedet løb i retning af de kinesiske vagttårne. Floden tørrede nu ud.

Nu ville Khara Bator iværksætte en sidste offensiv, hvor han måske ville dø i kampen i spidsen for sin tapre hær, men hans unge og smukke hustru bønfuldt ham om ikke at

sætte sit liv på spil. Hun overtalte ham til at indlede forhandlinger med de kinesiske ledere, hvilket førte til en aftale om, at på en bestemt dag skulle den kinesiske hær indtage byen uden modstand gennem den vestlige port. Natten før kinesernes indtog samledes hele deres hær uden for den vestlige mur, hvilket gjorde det muligt for Khara Bator og hans mænd at forlade byen gennem den østlige port under dække af mørket. Krigerne blev tvunget til at gå til fods, da alle deres ridedyr var omkommet af tørst; alle undtagen ét sort æsel, som bar Khara Bator i fortroppen for de ynkkelige rester af hans engang så stolte og sejrige hær. Langsomt og sorgfuldt tog de af sted i natten.

I sin fortvivlelse begyndte Khara Bator at tale »sorte ord«, og med ét ændrede Naturen sig. Hun bøjede sig i sorg ved synet af Khara Bators flugt. Og da han og hans følge forsvandt ud af syne, faldt træerne døde til jorden, strakt ud mod den forsvundne hær.

Khara Bator og hans folk hørte man aldrig mere til. Kun hans

smukke hustru blev tilbage i Khara Khoto for at lukke den østlige port bag den flygtende horde. I nattens løb skjulte hun alle byens skatte i brønden, og tidligt om morgenen åbnede hun den vestlige port for den kinesiske hær.

Men da kineserne vågnede op den næste morgen, så de til deres rædsel, at det der dagen før havde været skov og frodige græsgange på én nat var blevet til en gold ørken. Rasende stormede de ind i den forsvarsløse by, som de til deres ærgrelse så var tom for mennesker at slå ihjel og plyndre. De fandt kun Khara Bators hustru i tårnet oven for brønden. Da hun ikke ville fortælle dem, hvad der var blevet af hendes folk eller de-

res skat, dræbte de hende.

Skatten blev aldrig fundet, fordi kineserne blev tvunget til – ved udsigten til sult og tørst – at forlade byen. Århundreders skattejægere har forsøgt at bjerge skatten, som i visse nætter er synlig, liggende i en stor gryde dybt nede i brønden, men så snart de nærmer sig, rejser der sig et flammehav for at beskytte skatten. De fleste af skattejægerne har været tibetanere, som har medbragt lamaer, der gennem deres bønner og trommen har forsøgt at overvinde skattens magiske beskytter. Men alt har været forgæves. Den døde bys ånder vogter stadig over Khara Bator Djandjyns skat.

DET LAND, som Khara Bator Djandjyn og hans folk marcherede ind i, er nu en vild ørken af bølgende sandklitter, der strækker sig så langt som til ordos-mongolernes land. Fra tid til anden fejer voldsomme storme henover ørkenen, fylder luften med hvirvlende gule partikler, alt imens de hårdføre tamarisk klager og bøjer sig i deres hårdnakkede kamp mod elementer-

ne. Når den uheldige mongol bliver indhentet af ørkenstormens rasen, bliver han fyldt af ubehag og frygt, indtil den er passeret forbi. Så åbenbares der overalt nye former, og han mærker gravens stilhed. Med en frygtsom, hviskende stemmeføring fortæller mongolen dig, at han midt under stormens hylen hørte skrigene og sukkene fra alle de krigere, som ligger begravet i ørkenen. Han er sikker på, at han i de hvirvlende søjler af flygende sand så deres kostbare rustninger og glansen fra deres guld- og sølvprydelser, men han ved, at ethvert forsøg på at tilegne sig dem vil udløse en dødsdom øjeblikkeligt.

Mongoliet fremkalder en langsom og umiskendelig fortrylelse, og den dag kommer, hvor en besindig person fra Vesten – hvis han har den mindste gnist af romantik i sin sjæl – opdager, at han har tabt sit hjerte til hende for altid. Han vil ikke føle trang til at forlade lejr-bålets venskabelige kreds med dens hævdvundne sange og legender til fordel for den moderne civilisations larm og kynisme. Afskåret og isoleret fra den ydre verden svinder hjemlængslen langsomt bort, og det er farligt at leve alt for længe på sletterne og i ørkenen. Farligt fordi man for sent bliver klar over, at tilværelsen i civilisationen, selv når den er bedst, kun kan være det næstbedste.

Mongolen ser sig selv som omgivet af mirakler; for det, som vi opfatter som mystisk, er for ham blot gudernes mirakuløse arbejde. De grænseløse ørkener og sletter, hvis stilhed kun fra tid til anden brydes af en ensom rytter eller en bugtende karavane, ligger urørt og uforandret af menneskenes handlinger. Det er Naturen selv, der har skabt ændringerne i landskabet, gradvist dannet

nye søer og fået andre til at forsvinde, så at viden om deres tidligere placering ene og alene beror på mundtlig overlevering.

Ruiner efter imponerende byer og deres fæstningsanlæg ligger og forvitrer langsomt midt i de vidtstrakte, ubeboede ørkener, og buddhisttempler og malerier findes på steder, hvor der nu udelukkende bor muhammedanske folkeslag. I jorden kan man finde »knogler af sten« (fossiler) så kolossale, at de må have tilhørt fantastiske væsner, og de evigt skiftende klitter blotlægger forunderlige bronzegenstande dekoreret med – hvad der for mongolen er – ubegribelige former og mønstre fremstillet på en måde, som ikke lader sig eftergøre.

Overalt ser mongolen gudernes og åndernes værk, hvorfor det ikke er et stort mysterium for ham, men en bekræftelse på de mirakler, de gamle legender beretter om.

Mongolen underkaster sig de forandringer, livet bringer ham; han glæder sig, når alt går godt, og hvis lamaer og shamaner mod forventning ikke kan hjælpe ham, indstiller

han sit liv på det uundgåelige. Hvis en person er heldig, er det fordi han har gjort sig fortjent til gudernes og åndernes beskyttelse i dette eller et tidligere liv; derfor bør andre yde ham alt den hjælp og støtte, de formår. På den anden side rammer ulykken kun dem, som fortjener det, og mongolerne skyr disse mennesker, hvis lamaerne og shamanerne ikke lykkes med afværge eller svække gudernes vrede mod dem.

En almindelig anvendt metode til at undgå eller mildne ulykker er at op hænge et flag påskrevet bønner og tegn. Hver bevægelse af flaget i vinden fremkalder en bøn til guderne fra den lidende. Det mest almindelige

bedeflag er det såkaldte *Hi-mori*, som betyder »luft-hest«. I ubeboede egne af landet bliver bedeflaget sat op af forbipasserende på steder, hvor der er risiko for forekomsten af naturskabte farer eller vrede ånder, og i nomadelejrene hejses flaget over det telt, hvor der er brug for hjælp eller for at advare mod en kommende fare. Ud fra flagets bevægelser i vinden og hestens placering kan den indviede forudse kommende begivenheder.

Hi-mori er afbildet i midten af banneret som en galopperende vildhest bærende på sin ryg *Tjindimani Erendi* (tib. *Nor-bu*), som er den mystiske juvel, der antages at ligge skjult i verdenshavets dybder og sætte frugt, som gør det muligt for guderne at flytte bjerge og udføre andre mirakler.

Hensigten med flaget er at påkalde lamaismens stærkeste kræfter til fordel for den person, der anvender det, og vedkommendes navn (eller navnet på det år, vedkommende blev født) bliver ofte skrevet på flaget. De magter, bønnerne sendes til, er som regel:

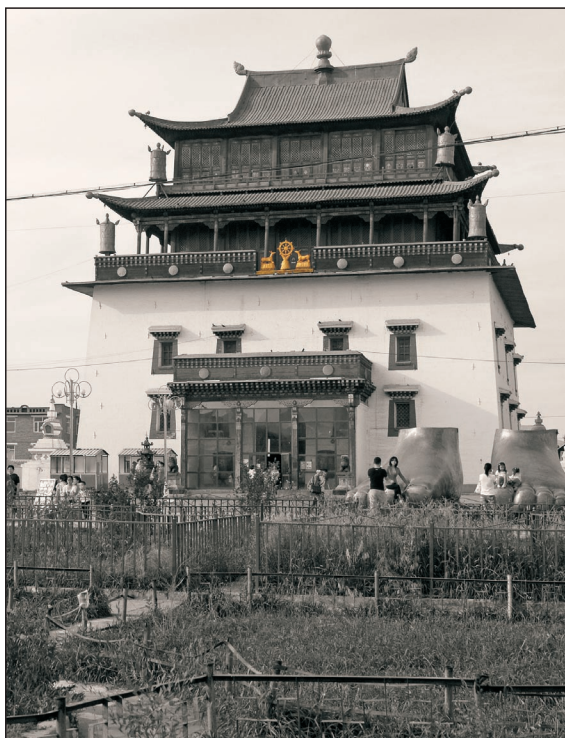
- (i.) Han som giver visdom (Manjusri).
- (ii.) Han som giver beskyttelse i krig og forhindrer ulykker.
- (iii.) Han som giver frelse for helvede og angst (Avalokita).
- (iv.) Han som renser sjælen for synd.
- (v.) Han som giver langt liv.

Med hensyn til flagets oprindelse tror mongolerne på denne legende:

FOR MANGE, mange år siden opstod der en strid mellem lamaerne og indiske filosoffer. På den tid blev *Inetkhegeen Oroni* [Indien] regeret af en klog og mægtig Khan, som befalede, at uoverensstemmelsen skulle løses, uden at en eneste soldat blev sendt i krig. Han bestemte, at lamaer samt lærde i den indiske troslære skulle mødes for ved hjælp af deres religiøse læresætninger og hellige bøger at bevise, hvilken lære og hvilke bøger rummede den største sandhed. Khanen besluttede, at læren i de bøger, der gjorde deres tilhængere i stand til at udrette de største mirakler, skulle antages af ham og hans folk.

De viseste og helligste mænd mødtes uden for den hellige by Budh Gaya. De indiske hellige mænd opsendte mange bønner, og se! På en nærliggende bakketop kom en vidunderlig hest til syne. Hesten var lille og lå ned; og den blev liggende på trods af alle deres bønner.

Så – efter lang tids meditation – sendte tilhængerne af den lamaistiske lære deres bønner af sted, og til lyden af bønnerne vendte alle deres blikke mod den mystiske hest, som nu rejste sig og blev stærk og mere kraftfuld, som om den på en eller anden vidunderlig måde tog næring

fra Buddhas ord, som lød fra mange stemmer i området. Dette var et bevis på, at de lamaistiske læresætninger havde vundet sejr over de indiske filosoffer, og Khanen besluttede, at han og hans folk skulle følge lamaernes lære. Og det er denne mystiske »Hi-mori«, der stadig dukker op og hjælper tilhængerne af lamaismen, når de afbilder den på deres bedeflag.

DER ER ét *motiv*, man ofte støder på i Nordmongoliets skulptur- og billedkunst. Det er en afbildning af to antiloper, der knæler på hver sin side af en hjulformet figur. Skulpturen, der er afbildet, er udført af en simpel jæger. Han havde valgt at rejse sit telt i en smuk bjergkløft, hvor de stejle bjergsider var overstrøet med læketræer, sølvbirk og ceder; og gennem kløften havde han hele tiden en smuk udsigt til fjerntliggende, snedækkede bjergtoppe. Hele dagen gik han på jagt efter skovens vilde dyr, og om aftenen sad han ved ildstedet i sit telt opfyldt af indtrykkene fra den lange dags vandring, hvor han havde

været alene med højdedragernes stille storhed og livet i skoven. I aftener som denne skar han med sin primitive kniv det *motiv*, der illustrerer det legendariske billede på mongolernes ærbødighed over for Naturen, som han levede i så nært et forhold til. Med sin jagtkniv og et ru stykke træ kunne han forme linjer så rene, elegante og smukke, som man kun finder hos den vilde antilope, han kunne iagttage på dens naturlige tilholdssteder. Det gyldne hjul mellem de to knælende dyr symboliserer solen, hvis renhed udtrykkes ved at fremstille den som stigende fra lotusblomstens hjerte – den lotusblomst som har sin rod i dyndet, og som bliver

renset af sin passage gennem det krystallklare vand, for at den kan udfolde sin renhed og pragt i solens lys.

Nutidens mongol forklarer det fine eksempel på et billedskærerarbejde med følgende legende:

TO VÆSNER af denne verden så engang solen synke ned mod horisonten. Den nærmede sig de blå bjerge, hvis tinder var dækkede af sne. Lige før solen gik ned, tøvede den et øjeblik over den højeste tinde, hvorpå den nedkastede et gyldent diadem, og den omgivende sne gnistrede med kostbare juveler i dens magiske lys. Ved synet af denne pragt blev de to væsner grebet af et sådant begær efter at eje alle disse rigdomme, at de forvandlede sig til antiloper og sprang op ad bjerget, som det ville have været umuligt for mennesker at bestige. I det øjeblik, de nåede toppen, berørte solen tinden og spredte renheden og skønheden fra Naturens Gud ud over alle i nærheden, og de blev grebet af så stor ærefrygt ved åbenbaringen af al denne herlighed, at de blev renset

for deres grådighed, og de kastede sig i støvet foran solen.

LIGNENDE symboler som det, der blev skåret af jægeren fra Sajanbjergene, er blevet fremstillet i tusinder af år af centralasiatiske folkeslag, og videnskaben er rig på mulige tolkninger. Jeg agter ikke her at diskutere de forskellige forklaringer, som videnskaben har lagt frem om oprindelsen og betydningen, men jeg har fortalt denne legende, som jeg hørte den fra læberne af de naturskende mongoler af i dag.

Dengang Asien stadig var ukendt for mig, fortalte en vestlig kristen, som havde levet længe blandt mongolerne, mig om en oplevelse, som han var temmelig stolt af. Han havde besøgt et tempel, som en lama med stolthed havde vist ham. Til sidst var de nået hen til alteret, bag hvilket var placeret en kæmpemæssig træudskåret Buddha. Mongolen havde fortalt den kristne historien bag figuren og havde afsluttet sin forklaring med at understrege, at det enorme kunstværk var skåret ud af et eneste stykke træ.

Og nu kommer det svar, som den kristne var så stolt af: »Ja, det er kun et stykke træ.« Og han havde bebrejdet lamaen for at tilbede og forvente hjælp fra det, der »kun var et stykke træ« og intet andet.

Jeg spurgte manden fra Vesten, hvad lamaens svar havde været, og han var stolt over at kunne fortælle mig, at lamaen var blevet tavs, da han blev konfronteret med sandheden.

År senere mødte jeg denne lama ved flere lejligheder, og ved en af disse anledninger gav han mig det svar, som han ikke havde villet nedlade sig til at komme med før. Han tog nogle stykker rød og hvid silke, som han kastede ned på jorden foran mig, idet han samtidig spurgte: »Hvad er det?«

»Stykker af silke, røde og hvide«, svarede jeg.

»Ja, og ikke andet«, bemærkede han, hvorefter han omhyggeligt arrangerede silkestykkerne på et bord, så de dannede det samme mønster som det flag, han ofte havde set vaje over mit telt.

»Hvad er det?«, spurgte han nu.

Jeg overvejede et svar, der kunne bibringe ham en forståelse af betydningen af en nations flag, men inden jeg kunne svare, sagde han:

»Det er noget, der er dyrebart og helligt for dig og dit folk.«

ÅRSAGEN til og formålet med mange vestlige ekspeditioner, som i de senere år er trængt ind i mongolernes land, kan forklares således på baggrund af en gammel legende:

ALVERDENS visdom og sandhed er indeholdt i de to hellige bøger, Kangyur og Tengyur, hvor den ene indeholder resultaterne af Buddhas egne meditationer og den anden deres udlægninger, der som de første blev givet af lamaistiske helgener for Centralasiens folkeslag. Al visdom og sandhed rummes i Buddhas skrifter, men evnen til at forstå og følge bogens belæringer blev delt mellem tre folk. Til kineserne blev den givet, så de kunne forstå og praktisere kundskaben om helbredelse, som er givet i den hellige bog. Det er grunden til, at kineserne ved mere om kirurgi og medicin end noget andet folk. Det er også grunden til, at kinesiske medicinmænd igenem mange århundreder blev udsendt for at søge efter alle de *tingeren losang jasse* [fossiler], som findes i Mongoliet, og for at købe hornene efter de hjorte, som blev dræbt af de mongolske jægere. Disse horn antages at indeholde den medicin, der forlænger ungdommen.

Buddha gav Vestens folk evnen til at forstå og praktisere alt det, de hellige skrifter indeholdt om konstruktionen af maskiner og andre nødvendige ting for et rastløst folk,

der lever fjernt fra Naturen. Og det er for at lede efter sider fra de gamle skrifter, som de måske kan bygge nye maskiner efter, at Vestens folk har sendt så mange bekostelige ekspeditioner af sted.

Men til mongolerne, det udvalgte folk, gav Buddha evnen til meditation for at gøre dem i stand til at forstå de største og vigtigste sandheder i skrifterne. Det er derfor, mongolerne lever så tæt på Naturen, følger deres hjerde over de grænseløse sletter, fører deres karavaner gennem endeløse ørkener; hver dag i året lever de i tæt kontakt med Naturens storhed, et liv der inspirerer til rene og smukke tanker og dybsindige og Guddommelige meditationer. ■

Henning Haslund-Christensen

Henning Haslund: »MONGOL«. London 1934, *Journal of the Royal Central Asian Society*, vol. XXI, s. 453-463, udgivet af *The Royal Central Asian Society*. Oversat fra engelsk af Jan Koed

Illustrationer

Side 14: HH Sin Chin Gegen (1884-1932), torguternes hersker. *Zajagan*, frontispice

Side 15: Stupa i ruinbyen Khara Khoto. *Zajagan*, s. 80, foto: v. Kaul

Side 16: Tibetansk bedeflag, samling: Jan Koed

Side 17: Janraisig-templet, Gandanklostret, Ulaanbaatar, sept. 2012, foto: Jan Koed

Litteratur

Henning Haslund-Christensen: *Zajagan*. København 1935, Gyldendal. 244 s.

Kurt L. Frederiksen: *Manden i Mongoliet*. København 2001, Borgen. 296 s. ISBN 8721015570

Christel Braae: *Among Herders of Inner Mongolia*. Aarhus 2017, Aarhus University Press. 617 s. ISBN 9788779343955

Kaarsberg om kalmykkernes kvinder

Hans Sophus Kaarsberg (1854-1929), læge i Sorø og forfatter. Kaarsberg var en urolig natur og en livfuld intelligens med en frisk selvstændighedstrang. Han havde iagttagelsessans og fortælle-talent. En ivrig friluftsmænd, som ofte hentede sine emner fra naturlivet og fremmede folkeslags liv. Udbyttet fra sine rejser til civilisationens udkanter formidlede han i rejsebøger og folkepsykologiske studier. Kaarsberg udgav i 1892 en bog om sin rejse til Centralasien, »Gjennem Stepperne og blandt Kalmykkerne«. I dette uddrag af bogen fremlægger Kaarsberg sit syn på kvindernes rolle i samfundet.

Kalmykkvinden er, efter vore begreber, ikke nogen skønhed¹⁾. Hun er oftest under middelhøjde. Hendes ansigtstræk er grove, hårde, ulivlige. Hendes bryst er meget fladt. I gestus og manerer ligner hun en mand. Og de bløde former og linier²⁾, der hos vore kvinder virker tiltalende på mændene, og som hos europæerne anses for skønne, ses sjældent hos kalmykkvinden. Jeg så i horden kun et par kvinder, som gjorde et livligt, kvikt og »kvindeligt« indtryk³⁾ ... Når man for første gang ser 5-6 ældre og yngre kalmykskikkelser med bukser og halvlange, gule støvler under den blå eller brandgule kaftan, med en lang, stiv træpibe mellem tænderne, spyttende og værdigt gestikulerende, rejse en kubitka⁴⁾, uden mange ord, og uden tilsyneladende at værdige omgivelserne – specielt mændene, der ligger og dovner og ser til – den allerringeste opmærksomhed – når man første gang ser dette syn, er man i vildrede med, hvorvidt disse

skikkelser er mandlige eller kvindelige. Ifald man ikke havde de lange hårpiske at dømme efter, ville en afgørelse ofte være umulig for den fremmede.⁵⁾

Kvinden er som folket: fattig, utrolig nøjsom – dog pragtelskende efter ringe lejlighed, lidet kunstfærdig, uendelig reaktionær, stagnerende, tålmodig ... Kvinden »skabes« her, som overalt, af folkets »ribben«. Hun er gudfrygtigere end manden. Kun sjældent høres hendes sang fra kibitken – monoton, stundom næsten jodlende, vild, melodiløs for et europæisk øre. Musik har jeg aldrig hørt i steppen udenfor churullerne⁶⁾.

Kalmykkvinden er en øm og kærlig moder og som regel en tålmodig, brav hustru. Alt slid, alt arbejde ved hjemmet er hendes. Hun er – ved lov, ved tradition, ved vane og ved fordom – en slave. Men – til forskel fra den muselmanske⁷⁾ kvinde i haremet – en slave, *forlæst med arbejde*. Kvinden udretter alt

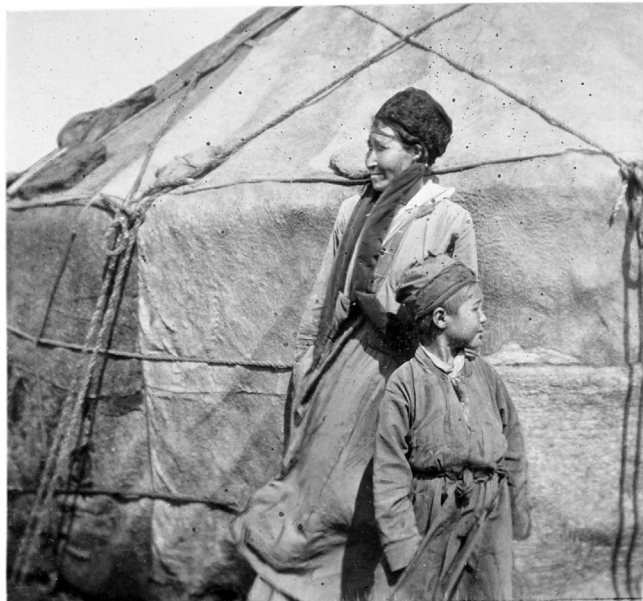
det, der under disse livsformer må udrettes. Imens ligger manden og dovner⁸⁾. Eller han driver om med kvæget på steppen. Eller han drager afsted til en egn, hvor der findes vodkaudsalg. Eller han er på rov – mest efter heste – i fjerne egne. Eller han drives omsider af armoden til at tage arbejde som hyrde hos mere velstående landsmænd eller i en tysk koloni.

Den *ugifte* kvinde er som regel kysk. Letfærdig spøg så jeg aldrig mellem kønnene. Og den tåles nødigt. Alliancer på feltfod forekommer naturligvis. Men de ender gerne med, at de unge flytter sammen. En mand, der avler et barn udenfor ægteskab, kan unddrage sig de materielle byrder herved. Lovene kunne ikke ramme ham.

Den *gifte* kvinde er oftest tro i sit forhold. Men, medens *alle* de kalmykkiske stormænd, som jeg samtalede med om disse ting, enstemmigt fremhævede *pigernes* dyd, satte de ligeså enstemmigt et lille

Kalmykvinder ved en halvfærdig kibitka.

Kalmykvinde med sin dreng, 1890.

spørgsmålstegn ved *konernes* gennemsnits-ærbarehed. Gejstligheden, der skal leve i cølibat fra vugge til grav, er, trods dens talrigheid, næppe i stand til at forbedre de mangler, der hist og her kunne findes i denne retning. Hor – kønslig svig i ægteskabet – straffedes i en ikke fjern fortid med, at den utro *kvinde* blev bundet til halen af en forvildet hest, der derefter joges ud på steppen. Nu forlader manden, om han synes, horesken. Han er berettiget hertil efter juridisk ret, forpligtet efter det kalmykkiske æresbegreb. Den utro *ægtemand* er skud- og stikfri. Den offentlige mening er ligeover for *ham* særdeles lemfældig. Den binder ham hverken til hestehaler eller skampæle. »Petroleuser«⁹⁾ og »Vetrioldamer«¹⁰⁾ findes ikke. Selvmord er uhørt.

Det stadium på livets vej, da kalmykken begynder at tænke på ægteskab, nås meget snart. *Sonbrillin* sagde herom: »Kvinderne bliver gift fra 11-12 års alderen. De bliver ofte mødre i det 12-13de år. De arbejder meget. Når de er 30 år, er de gamle (»senile«).« *Garhajef* angav det 14de år som et sædvanligt tidspunkt for ægteskabets indgåelse for kvindernes vedkommende. Hun *må*

gifte sig også i det 15de og 17de år og derefter, men *ikke* i det 16de år. Også *Garhajef* angav, at kvinden ældedes sørgeligt tidligt. Men den kalmykkiske *mand* deler hendes skæbne. *Dette folks gennemsnitlige levealder er langt kortere end kulturfolkenes*. En mand på 40 år gjorde ofte et ganske senilt indtryk. En mand på 60 år eller derover er en sjældenhed. Dette bekræftedes enstemmigt af alle sagkyndige – kalmykker og russere. Og jeg så selv, at det forholdt sig således. Når kvinden først har nået den »høje« alder af 20 somre, ægter hun »kun« en enkemand. Men ingen knøs. Næsten alle kvinder bliver tidligt gift. Det forekom mig *absolut ikke*, at kvindens legemlige udvikling var hastigere, end hos os. Undtagelser findes selvfølgelig; men også her i Danmark har jeg nu og da set menstruation¹¹⁾ og pubertet indtræde mellem 11te og 12te år.

Det forekommer mig interessant, at medens kulturlandenes unge damer ikke så snart har gentaget sit dåbsløfte eller fået den voksne kvindes dragt, før hun ofte bliver genstand for en stillen-til-skue, en falbyden, og en, oftest aldeles tom og derfor fuldud brutal, sexuel

interesse fra det andet køns side, er den unge pige hos det rå nomadefolk i væsen, klædning og handling kysk og tilbageholdende. Hun er, hvad tyskerne kalder »unbefangen«¹²⁾. Men dog sikker i sit væsen ... som et digt af fordums dages lyrik, af den henfarne poesi om kvinden, mindes jeg synes af Saisan¹³⁾ *Lapins* skønne datter, der hun rejste sig fra tæppet og smykket og frisk, fri og naturlig, fulgte efter sin moder for at byde mig, den fremmede gæsteven, velkommen i kibitken. Og i dette digts andet vers beskrives, hvorledes denne adelige kalmykpige frembar den varme, duftende te og stillede den på bordet under den brogede bedemaskine – med hvilken barnlig ynde! Med så glad et ansigt under den kostbart baldyrede¹⁴⁾ hue. Og i dette digts tredje vers står det skrevet og sunget ud i mit sind, hvorledes dette barn, smidig, som en kat, kraftig, som en ung løvinde, skøn, som en stille morgen *i steppen*, svang sig på sin fader, knejsens, sorte hingst, og med opspilede næsebor, leende øjne, og en mund, der smilede over de hvideste af alle tænder, jog bort på steppen i susende, legende fart, langt bort, derhen, hvor støvskyen

Jeg havde længe ønsket at erholde et
billede af en bestemt, typisk kalmykkone.
Da jeg en dag havde fået en del andre kalmyk-
ker til at lade sig fotografere, kom også
denne kvinde af nysgerrighed ud af sit telt. Men,
så snart hun opdagede, at jeg rettede
kassetten imod hende, ville hun undvige. En kalmyk,
som jeg havde vist en tjerneste, forstod straks
situationen, sprang til og halede den forlegne
frem af kredsen: Momentfotografi. Stærk storm
(v. Mandeur Kaftanderne(?)).

Jeg havde længe ønsket at erholde et billede af en bestemt, typisk kalmykkone. Da jeg en dag havde fået en del andre kalmykker til at lade sig fotografere, kom også denne kvinde af nysgerrighed ud af sit telt. Men, så snart hun opdagede, at jeg rettede kassetten imod hende, ville hun undvige. En kalmyk, som jeg havde vist en tjerneste, forstod straks situationen, sprang til og halede den forlegne frem af kredsen: Momentfotografi. Stærk storm (v. Mandeur Kaftanderne(?)).

fra hestens hove sluges for synet af synskredsens gult i gråt.

Og det forekommer mig interessant og lærerigt, hvad en oplyst og stærkt europæisk påvirket, kalmykisk adelsmand uopfordret sagde til mig: »Vore børn tager tidligt til ægte – man kan indvende herimod, hvad man vil. Men – vore unge kvinder er kyske. Og onanisme kender vort folk ikke.«

Ægteskab mellem beslægtede er ikke tilladt. Når kalmykken vil fri, spørger han gejstligheden i churullen, om han med den attråede kvinde vil blive lykkelig eller ej.¹⁵⁾ Svarer der »nej«, gifter han sig ikke

denne gang. Men svares der »ja«, sender han en mellemmand til den attråede kvinde. Kommissionæren medbringer vodka, der drikkes hos den tilbedte, såfremt hun nærer sympati for frieren. Hvis ikke, ikke.

Der hengår nu nogen tid. Så kommer bruden for at se på brudgommen og hans kibitka. Bruden yder som bidrag til det fælles bo: 1) strikkerne, med hvilke ringen i kibitkens tagåbning er stramt forbundet med pælen midt på kibitkens gulv, 2) de uldsnore, der findes udivendig og indvendig på kibitken. Brudgommen yder: 1) kibitkens træskelet, 2) dens filt, 3) et par kas-

ser, 4) en bæk til sovetæppet og 5) de få ting, der nødvendigt er fornødne for at sætte bo. Så køres alt dette materiale til brudens hjem, hvor hun tilskærer og bereder alt.

Inden brudfærden må alle forberedelser, besøg hos bruden osv. osv. ske fem gange. Og det varer stundom 2-3 år, før parret har alt færdigt, særdeles når det er et fattigt par, og når det er ungt. Velhavende kalmykker gifter sig ofte efter kort tids – ½ års – forløb. Ved alle disse besøg og ceremonier drikker man vodka eller tschigan¹⁶⁾ med hinanden og glæder sig ved livet.

Når alle formaliteter er iagttagne, og boet færdigt, kommer omsider brylluppet: »churum«. Dette fejres som en glædesfest med vodka, tschigan, heste- og færekød. Men uden præst.

Som regel er ægteskabet hos dette mærkelige folk fredeligt, lykkeligt. Er det modsatte tilfældet, kunne parterne gå fra hinanden, såfremt de ingen søn har avlet. Har de en søn, er skilsmissen ganske vist mulig, men vanskelig og dyr. Sønnen skal ved skilsmisse forblive hos sin mor. Har man »kun« en datter, kan man skilles så let, som om man ingen børn havde. Datteren skal da forblive hos faderen.

Såfremt kvinden er skyld i skilsmissen, må hendes pårørende og venner udrede ægtemanden en skadeserstatning. Er manden skyldig, da bøder hans pårørende til hustruen. Manden har ret til at fordre skilsmisse efter et treårigt, barnløst ægteskab.

Når manden er hjemme, modtager han, hvem han vil, i kibitken. Kvinden kan, når hun er ene hjemme, kun modtage kvinder på besøg, med mindre hun har mandens specielle tilladelse. Når en gæst træder ind i kibitken, skal kvinden deltage i modtagelsen og byde ham en varm drik (kalmyk-te), hvilket er et tegn på venlighed og ønsket om en lykkelig rejse.

Kalmykker - nr. 2 fra højre er en ung ghellong:
en gejstlig, lama af lavere rang.

Kalmykkiske gejstlige med de hellige instrumenter.

Efter de talrige indtryk, jeg har modtaget af disse forhold, er kalmykken som regel en ret godmodig, ret egoistisk, særdeles letsindig, men i grunden en øm og erotisk ægtemand. Skænderi, endsige håndgribeligheder, hørte jeg intet om, og så aldrig sligt, derimod umiddelbare udslag af ægteskabelig ømhed og hengivenhed. Jeg har førhen karakteriseret kalmykken som i reglen godmodig og glad over lidt. I sit ægteskab er han som oftest fredsommelig og hengiven. Men da kvinden dog for ham er et lavere væsen, en slave, tager han det ikke altid så nøje med opfyldelsen af de mere brutale, ægteskabelige forpligtelser.

Det er fristende at drage paralleller mellem kalmykkvindens stilling og karakter og kvindens forhold og særegenhed i steppens ler-landsbyer og i dens kolonier. Dette ville dog føre mig for vidt. Jeg håber derimod, at man, gående ud fra de anførte fakta og meddelelser, uden stort besvær vil kunne danne sig en forestilling om kalmykkvindens vilkår. Der kan vel næppe disputeres om, hvem der står højest: kvinden i kibitken eller kvinden i haremet. Begge er de lige uvidende, lige

udelukkede fra fremgang og udvikling i intellektuel henseende. Men i *social værdi* overgår kibitkens kvinde og husmor langt, langt den parfumerede hun i haremet: Den første driver sit slaveagtige liv hen i en tom og dum legemlig nydelse. Den sidste er en slave, *der arbejder – for andre* og for sig selv. Kvinden i haremet har min deltagelse. Kvinden på steppen min beundring. Der træffes *ægte »heltinder«* blandt kibitkernes kvinder. Og, vel at mærke, heltinder, som ikke synes at ane, hvilken betydelig opgave de i virkeligheden bærer og løser i de hårde livsvilkår, som nu en gang er blevet deres lod. Man kan tro og sige, hvad man vil, om den uretfærdige ulighed der er, mellem mandens rettigheder og hans *betydning* på den ene side og kvindens vilkår på den anden: I det daglige, praktiske liv har den kalmykkiske kvinde en så stor magt til at gøre sig uundværlig, til at *fastslå* sin reelle værdi, at samlivets etiske og moralske resultat med bestemthed bliver lykkeligere og skønnere end hos muhamedanerne i almindelighed, og – end hos mangfoldige, kristne familier. Det *ser ganske vist ud*, som om den fattige

kalmykkvinde var endnu uslere stillet end damen i det rige harem. Men det er kun tilsyneladende.

Kvinden i kibitken drager det fatige, ensformige livs store læs.¹⁷⁾ Og hun har så stor en kraft. Gennem sit arbejde erhverver hun, i alt fald hos disse buddhister, en stor, i stilhed anerkendt betydning. Hun *er* en magt.

Men, så længe kibitkens herre ikke er mere civiliseret, end for tiden, vil hans kvinde ikke falde på at *pukke på* denne sin magt. Thi det kunne være, at herren derved blev brutal. Og, som det går, er samlivet i kibitken i reglen lykkeligt og tilfreds. ■

Hans S. Kaarsberg

Artiklen er et uddrag af Kaarsbergs bog side 566-573. Teksten er omsat til nutidens stavemåde. Kursiveret tekst og ord i anførselstegn er som i Kaarsbergs tekst.

Fotografierne er gengivet med Nationalmuseets tilladelse. Noterne er forfattet af Rolf Gilberg.

Kalmykkerne er tidligere omtalt i Ger:

Henning Haslund-Christensen (1990): *Torguternes Historie*. GER 1:22-31

Hans S. Kaarsberg og Gudrun Lefmann (1994): *Dansker finder Kalmykfolket*. GER 11:19-25

Tsehnay (1995): *Besøg hos de russiske kalmykker*. GER 13:26

Bat-Ochir Bold (2003): *Blade af kalmykernes historie - 1*. GER 45:11-15

Bat-Ochir Bold (2003): *Blade af kalmykernes historie - 2*. GER 46:9-13

(2004): *Dalai Lama besøger Kalmykien*. Ger 51:25

Hans S. Kaarsberg (2010): *Kalmykernes kibitka*. Ger 73:24-25

Noter

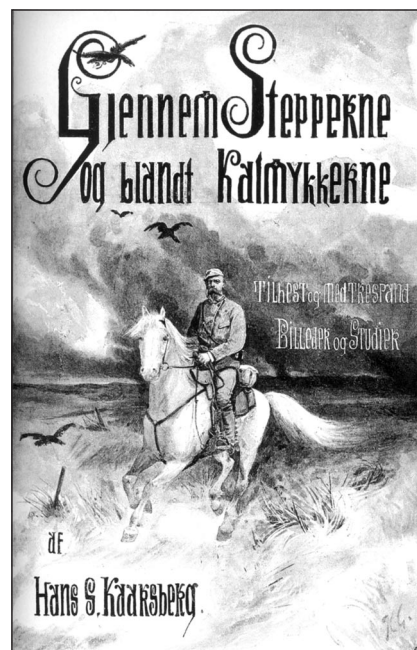
- 1) Kaarsberg finder tydeligvis ikke fremmede folkeslag pæne. Kaarsberg bedømmer de fremmede ud fra sin egen kultur og ikke de fremmedes. Det var skik på Kaarsbergs tid at se på fremmede gennem egne, fordomsfulde briller.
- 2) Når Kaarsberg ikke kan se de kvindelige former, er det fordi kalmykernes dragter ikke sidder stramt ind til kroppen, og at kalmykkvinderne ikke går med stramt korset, som det var skik i Danmark på Kaarsbergs tid.
- 3) En asiatisk kvinde med respekt for sig selv vil holde en lav profil over for en fremmed - og endnu mere over for en fremmed europæer. Her er det igen de kulturelle forskelligheder, der slører forståelsen.
- 4) En *kibitka* er en ger, et telt, altså et træskellet dækket med filt eller lærred. Kaarsberg giver en beskrivelse

Hans S. Kaarsberg: *Gennem Stepperne og blandt Kalmykkerne. Til Hest og med Trespand*. København 1892, Gylendalske Boghandels Forlag. 616 s.

af kalmykkernes kibitka fra side 433 i sin bog. Side 533 forklarer Kaarsberg, at telt på kalmykkisk hedder *gerr* (russisk kibitka) eller *halmygêrr*. Kaarsberg har således valgt at bruge den russiske betegnelse frem for den mongolske.

- 5) Det er klart, at Kaarsberg, som ikke er kendt med kalmykkiske forhold, ikke straks kan se, hvad der er hvad. Var han vokset op blandt kalmykker, ville han overhovedet ikke bruge ord i sin bog på den slags bemærkninger. Sådan er det for alle fremmede, som dumper ned i en anderledes kultur. Alt skal læres påny. Man kan ikke blot se tingene ud fra sin egen navle.
- 6) *Churul* = gudetelt, gudehus. Altså et tempel eller kloster.
- 7) *Muselmanske* = muslimske.
- 8) *Dovner*. I kulturer, hvor arbejdet er meget kønsbundet, manden har sine pligter og kvinden sine, kan det for en fremmed se ud, som om den ene part »dovner«, når der er en pause i vedkommendes arbejde.
- 9) *Petroleuse* (fra fransk *pétroleuse*), kvindelig brandstifter. Ordet blev brugt om kvinder, som beskyldtes for at være brandstiftere under Pariserkommunen (foråret 1871).
- 10) *Vitrioldamer*. Vitriol er ofte anvendt med henblik på vitriolopløsnings eller svovlsyres skarphed, giftighed eller ætsende, ødelæggende virkning. Last og dyd er produkter lige såvel som vitriol og sukker. Vitrioldamer må være en betegnelse for kvinder, der dræber med gift.
- 11) *Menstruation*. I 1981 oplyser psykolog Søren Friis Smith om undersøgelser af menstruationsalderen i et studie i USA blandt 500 gravide på 14 år og under, at menstruationen startede omkring 11,7 års alderen. I et andet studie af samme størrelse med førstegangsgravide (19-25 år) var menstruationen indtrådt ved 13 års alderen. I 1840 fik piger menstruation i 17 års alderen. 2021 er det mest almindeligt med menstruationsstart i 10-16 års alderen med et gennemsnit på 12½ år.
- 12) *Unbefangen* = naturlig.
- 13) *Saissan* = adelen (Kaarsberg side 537). Enhver saissan har visse privilegier, bl.a. privat ejendomsret over et landområde på ca. 850 Morgen land, tysk mål. Kaarsberg besøgte Saissan Lapin, Det fortæller han om fra side 579.

- 14) *Baldyre* = indfatning, kantning, brodere, især med kostbart materiale som guld, sølv, silke, perler etc.
- 15) Hvert menneske er født i et af de 12 dyreår. Nogle dyreår passer bedre sammen end andre. For eksempel er jeg født i Hestens år, og for sådan en person er det bedste valg en pige, der er født i Fårets år, hvilket heldigvis er tilfældet for mig. Tilsvarende gælder det alle de forskellige år. Hver har dog sit bedste valg og sit dårligste valg.
- 16) *Tschigan*. Kaarsberg forklarer side 480: Ved destillation af komælk fås »tschigên«, en gullig, mere eller mindre snavset drik af modbydelig lugt og smag. Ved fortsat destillation af tshigên fås et endnu stærkere produkt: »arkê«. Af hoppemælk laves den førømtalte drik: »gynat-schigên«, der ganske ligner tatarernes »kymis«.
- 17) Kaarsberg er som mand og som menneske af 1800-tallet ikke i stand til at forstå, at nomadekvinden højst sandsynlig hverken føler sig fattig eller fører et ensformigt liv. Nomadekvinden har stor frihed og megen lighed med manden, men hun fører sig normalt ikke frem, så gæster lægger mærke til det. Kaarsberg har dog indset, at kalmykkvinden har stor indflydelse i samfundet. Som så mange andre steder i verden er det manden, der er hovedet, men det er kvinden, der er halsen, og styrer, hvor hovedet ser hen.

RG

Foto: Volkskundemuseum Wien

Stormskade

Efter at orkanen *Curth* i flere dage sommeren 1927 havde hærget Kalmykien, der ligger på sletterne mellem floderne Volga og Don i det sydlige Rusland med en kort kyst mod Det Sorte Hav, sad Sandji Buvaev tilbage i resterne af sit telt sammen med sin familie, som knap nok overlevede den voldsomme storm.

Som dokumentation til de lokale skattemyndigheder for ikke at skulle betale fuld skat og for at forsøge at få erstatning, lod Sandji dette billede tage. Man ser ham sidde midt i billedet med sin lille søn Kirsan og store datter Tatiana til venstre for

ham og hans kone Badmaev til højre.

Familien var heldig, at stormen ikke fuldstændig tømte teltet for inventar, men døren forsvandt og dermed også en del af taget. Man kan også se, at den kalmykiste røgåbning øverst i taget er tydelig forskellig fra den tilsvarende i Mongoliet.

Læg også mærke til, at der mangler et par tagstænger i den del af taget, som ikke blæste væk. Bakken med ost-til-tørre, som normalt ligger oven på taget, havde man heldigvis taget ind i teltet dagen før; den ses foran teltfruen. Fotografiet er lidt utydeligt, så det er vanskeligt

at se, om ildstedet midt i teltet stadig er der, eller om det også er blæst ud.

Da stormskader var gået ud over mange kalmyk-familier, fik Buvaev familien ingen erstatning og måtte leve et stykke tid med en større udluftning i teltet, end de var vant til.

Tsehnay

Robert Bleichsteiner: *Die gelbe Kirche. Mysterien der buddhistischen Klöster in Indien, Tibet, Mongolei und China*. Wien 1937, Verlag Josef Belf. 272 s.

Kortlægning af 1000 klostre

Монголын Сүм Хийдийн Түүхэн Товчоо Төсөл Documentation of Mongolian Monasteries

Discover over a thousand Mongolian Buddhist Monasteries

Documentation of Mongolian Monasteries er en online database, der præsenterer mere end 1000 såvel historiske som eksisterende buddhistiske lokaliteter i Mongoliet. Foruden at levere en omfattende mængde geospatiale data og informationer om de buddhistiske anlæg er databasen en uvurderlig skatkiste af mundtlige beretninger og andre værdifulde kilder til mongolsk buddhisme.

Buddhistiske klostre og templer har i århundreder spillet en afgørende rolle i den mongolske kultur og i samfundet. Omkring 1920 havde buddhismen sin storhedstid med over 1000 anlæg i det område, der i

dag udgøres af Mongoliet. Man mener, at indbyggertallet i klostrene på den tid udgjorde mindst 10% af hele befolkningen. Tragisk nok blev de fleste af disse anlæg ødelagt mellem 1937 og 1939 i Den store Udrensning; mange buddhistmunke blev henrettet på grusom vis.

Det var med henblik på at genfinde disse steder, deres historie og minderne om dem, at et internationalt hold af forskere i samarbejde Arts Council of Mongolia igangsatte opgaven med at dokumentere de mongolske klostre.

Besøgende på hjemmesiden finder de buddhistiske anlæg ved hjælp af det interaktive kort eller ved at

klikke på *Aimag*-fanen. Individuelle websites for de forskellige buddhistiske lokaliteter rummer alle et væld af informationer. Besøgende får både præsenteret navnene på klostrene og templerne (på mongolsk og tibetansk) og deres historiske og nuværende placeringer med GPS-koordinater. Nogle sider giver også oplysninger om anlæggenes udstrækning og beskrivelser af omliggende orienteringspunkter som fx kilder, floder og bjergpas. ■

The Digital Orientalist

digitalorientalist.com
www.mongoliantemples.org/en

Aktuelt

The Mongol Messenger
rapporterer:

Folketælling 09.04.21
Resultatet af folketællingen 2020, der blev offentliggjort i april 2021, viser, at indbyggertallet i Mongoliet er nået op på 3.296.866 og antallet af husstande 897.427. Siden 2010 ligger den gennemsnitlige årlige befolkningstilvækst på 2,2%. Fordelt efter aldersgrupper udgør børn i alderen 0-14 31,5% af befolkningen, personer mellem 15 og 64 udgør 64,4%, mens personer over 65 udgør 4,1%. Ca. 106.400 personer lever med et handicap, og de udgør 3,3% af landets befolkning.

897.400 husstande bor i 770.900 boliger. 87,8% af alle borgere over 6 år bruger mobiltelefon, og 64,7% har adgang til internet. Arbejdsløsheden er for hele landet 9,9%. Områder med den højeste arbejdsløshed er Dornod Aimag 20,8%, Bayan-Ölgii Aimag 15,2% og Ulaanbaatar 14,5%.

Takhi foler 21.05.21
En hoppe ved navn Carmen, i et stod anført af hingsten Yus, bragte det første Przevalski-føl (*takhi*) til verden i 2021 i Khomiin Tal, 25. april. Carmen var blandt de første Przevalski-hest, der kom til Mongoliet fra Le Villaret i Frankrig. Yus er født i Khomiin Tal.

12 takhi blev i første omgang genudsat i Khomiin Tal i Durvuljin Sum i Zavkhan Aimag. De blev i 2004 efterfulgt af yderligere 10 i 2005 og 4 fra Tjekkiet i 2011. Takhi-bestanden i Khomiin Tal nåede op på 100 i juli 2020.

Særfrimærke 28.05.21
Afsløringen af postfrimærket i anledning af 40 års jubilæet for Mongoliets første rumflyvning fandt sted 24. maj på Institut for Astrono-

Ny præsident for Rio Tinto

Jakob blev ansat i *Rio Tinto* i september 2018 som administrerende direktør og regnskabschef. Han blev udnævnt til præsident for selskabet i januar 2021.

Jakob har fokus på at maksimere pengestrømmene og investere kapitalen målrettet. Hans målsætning er afbalancerede investeringer med en både bæredygtig og profitabel vækst og at aflevere et højt afkast til aktionærerne på det korte, mellemlange og lange sigt.

Forud for sin ansættelse i Rio Tinto var Jakob chef for strategi, finans og transformation i Mærsk Gruppen med fokus på Gruppens strategi, digitalisering, IT, jura samt transformation og deletjenester. Han har også været *Group CFO* (økonomichef) for den globale serviceleverandør ISS.

Forinden var Jakob ansat 19 år i Shell med udstationering i Europa, Latinamerika og Asien-Stillehavsområdet, herunder som vicepræsident, finansansvarlig for Asien-Stillehavsområdet og

Danskeren Jakob Stausholm afløste med virkning fra 1. januar 2021 franskmænd Jean-Sébastien Jaques som leder af det australsk-britiske mineselskab 'Rio Tinto'. Jaques blev tvunget til at forlade selskabet efter sprængningen af et 46.000 år gammelt gravfelt fra de australske aboriginers tid.

Renate Bormann

forud for det intern chefrevisor. Fra 2009 til 2016 var Jakob direktør for Statoil (nu Equinor), herunder de sidste 6 år af sin ansættelse tillige formand for revisionsudvalget. I perioden 2006-08 var Jakob direktør for Woodside Petroleum.

Rio Tinto

mi og Geofysik ved Det mongolske Videnskabsakademi.

Den mongolske Folkerepubliks Helt og Sovjetunionens Helt, Juggedemidiin Gurragechaa, samt to gange Sovjetunionens Helt og Den mongolske Folkerepubliks Helt, den sovjetiske kosmonaut V. A. Janibekov, er afbildet på mærket, der måler 45x33 mm og er udgivet i et oplag på 20.000. Kunstneren bag mærket er Ts. Battur. Med denne udgivelse har *Mongol Post* udsendt særfrimærke nr. 1074.

Kosmonaut J. Gurragechaa udtalte ved ceremonien: »Foruden frimærkernes funktion som forsendel-

sesmiddel har de stor betydning som fastholdere af vores historie.«

Mongolsk astronaut hædret med orden

På 40-årsdagen for Mongoliets første rumflyvning i 1981 modtog astronaut J. Gurrachaa Chinggis Khaan-ordenen af præsident Khaltmaagiin Battulga, 22. marts.

I anerkendelse af hans uvurderlige bidrag til at markere Mongoliet som en af rumforskningens førende nationer modtog J. Gurrachaa Chinggis Khaan-ordenen ved en ceremoni 22. marts.

Ved overrækkelsen af ordenen udtalte præsidenten:

»Kære mongolske borgere og mongoler overalt i verden.

Jeg vil gerne lykønske jer alle i anledning af 40 års jubilæet for Mongoliets første rumflyvning. I årtusinder har den evige himmel og

moder jord i universets hjerte været centrum for mongolernes åndelige hjem. For 60 år siden fløj et menneske ud i rummet som resultatet af de vidunderlige videnskabelige opdagelser, der drives frem af menneskeheden higen efter at udforske universet.

I dag for 40 år siden, 22. marts 1981 kl. 22.40 Ulaanbaatar tid, blev rumfartøjet Soyuz-39 sendt af sted med et internationalt mandskab bestående af den mongolske borger Jugderdemidiin Gurrachaa og den sovjetiske borger Vladimir Alek-

sandrovitj Janibekov. De landede igen på jorden 30. marts kl. 19.42.

Af alle 194 FN-medlemslande har 36 lande sendt en borger ud i rummet. Mongoliet blev det 10. land, der sendte et menneske ud i rummet, hvilket gjorde J. Gurrachaa til den anden asiat, der har deltaget i en rumflyvning.

Rumfærden udførte 36. eksperimenter af medicinsk, biologisk, fysisk og sansemæssig karakter, som kom til at udgøre grundlaget for den mongolske rumforskning.

Den mongolske Folkerepublik og Sovjetunionens Helt, kosmonaut, generalmajor J. Gurrachaa er et fyrtårn, ikke alene for mongoler, men for hele menneskeheden. Jeg overrækker Dem herved statens højeste orden, CHINGGIS KHAAN, i anerkendelse af Deres betydningsfulde bidrag til fremme af Mongoliets anseelse, styrkelse af patriotismen og den nationale stolthed i anledning af 40 års jubilæet for Mongoliets første rumflyvning.

Jeg ønsker Dem et langt liv fyldt af lykke, sundhed og alt det bedste.»

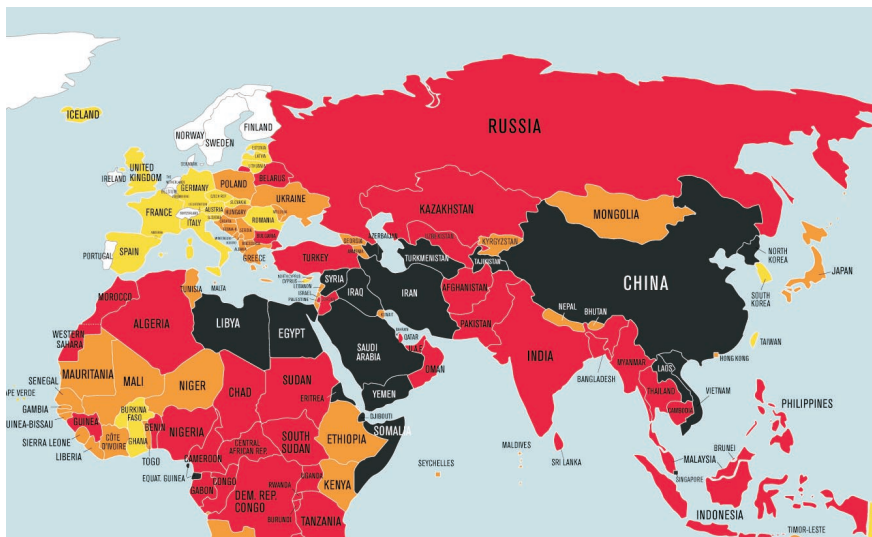
MONTSAME

22.03.21

22. marts 1981 udgav det mongolske postvæsen et miniark i anledning af opsendelsen af Soyuz-39 med Mongoliets første kosmonaut om bord. Frimærket indgik senere på året i et miniark med otte frimærker i serien 'Intercosmos' med portrætter af østblokklandenes kosmonauter. Til venstre den russiske kosmonaut Janibekov, til højre Gurrachaa.

68 på verdensranglisten over pressefrihed

Mongoliet indtager nu pladsen som nr. 68 på ranglisten over lande mht. pressefrihed i henhold til 2021 *World Press Freedom Index*.

Ifølge rapporten er de overordnede arbejdsforhold for medierne blevet bedre i Mongoliet gennem de senere år især som følge af de statslige mediers transformation fra regeringsorganer til *public service*. Men ejerskabet til medierne er meget koncentreret, og de fleste medier er tilknyttet politiske partier, som virker hæmmende på dannelsen af uafhængige medier.

Uanset om de er stats- eller privatejede, er medierne under pres fra politikerne, og deres evne til at fungere som vagthund er begrænset af regeringens mangel på gennemsigtighed og følsomhed over for kritik samt en fortsat utilstrækkelig medielovgivning.

Norge ligger højest på listen for femte år i træk på trods af, at medierne her har klaget over en manglende adgang til regeringsbaserede informationer om pandemien. Finland forsvarede sin position på andenpladsen, mens Sverige genvandt

sin tredjeplads, som det havde afgivet til Danmark (4. pladsen) sidste år.

Dette års indeks, som årligt evaluerer pressefrihedssituationen i 180 lande og territorier, viser, at journalistik – som utvivlsomt er den bedste vaccine mod misinformationens virus – bliver totalt undertrykt eller alvorligt modarbejdet i 73 lande og indskrænket i yderligere 59, hvilket tilsammen repræsenterer 73% af de undersøgte lande. Disse lande vurderes som »meget dårlige«, »dårlige« eller »problematiske« i relation til pressefriheden.

Indekset afspejler en dramatisk forværring af befolkningernes adgang til information og et øget forsøg på at modarbejde nyhedsdækningen. Coronapandemien er blevet udnyttet til at blokere journalisters adgang til informationskilder og til at rapportere i marken. Dataene viser, at journalister oplever, at det især i Asien, Mellemøsten og Europa er stadig vanskeligere at undersøge og skrive artikler om følsomme emner.

The Mongol Messenger
16(1548):2 – 23.04.21

70 på verdensranglisten over lykkelige lande

Rapporten over verdens lykkeligste lande i 2020, *World Happiness Report*, er offentliggjort af De forenede Nationers *Sustainable Development Solutions Network*. Her indtager Mongoliet pladsen som nummer 70 ud af 149 lande. Det er en fremgang på 11 pladser fra det foregående år. Finland blev endnu engang kåret som verdens lykkeligste land foran Danmark og Schweiz.

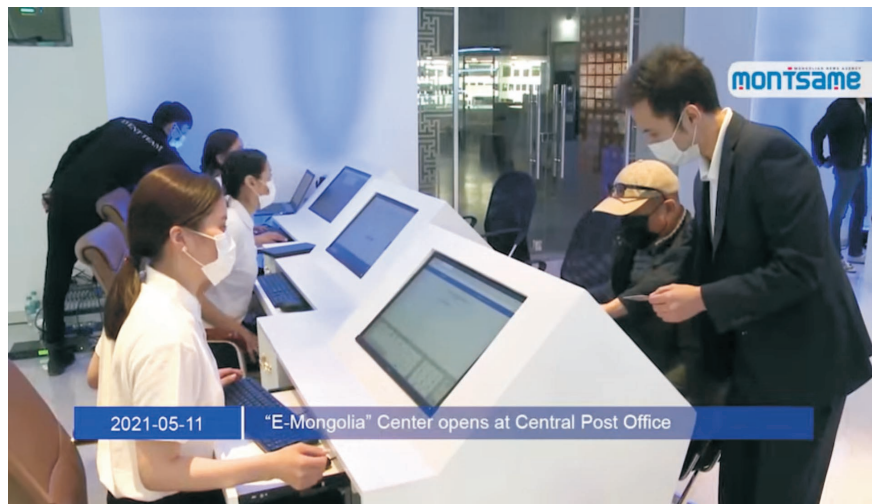
Redaktørerne skriver i rapporten: »Den globale pandemi udfordrer nogle af de faktorer, der påvirker vores livskvalitet som fx sundhed og indkomst.«

I de årligt udgivne rapporter undersøger man den globale lykketilstand i 156 lande og udarbejder ranglisten over dem ved hjælp af Gallups verdensomspændende meningsmålinger efter seks kriterier:

bruttonationalprodukt, forventet levetid, generøsitet, velfærdsydelser, frihed og korruption. *World Happiness Report* blev første gang udarbejdet i 2012.

The Mongol Messenger
12(1544):2 – 26.03.21

E-Mongolia Center åbnet i UB's centrum

E-Mongolia Center blev indviet 9. maj i Ulaanbaatars hovedpostkontor. Centret giver adgang til 516 online-tjenester til omkring 50 regeringskontorer, hvor borgerne kan få råd og vejledning.

Åbningen af centret blev overværet af statsminister L. Oyun-Erdene, overborgmester D. Sumiyabazar og ledende medarbejdere inden for informations- og kommunikationsteknologisektoren.

Statsministeren udtalte, at regeringen bør være transparent i sine relationer til landets borgere. Digitaliseringen af regeringens tilbud vil bidrage til at eliminere bureaukratiet, forenkle administrationen og fjerne korruptionen. Det er et vigtigt skridt i retning af en bedre regeringsførelse. Fremadrettet vil vi digitalisere samtlige offentlige tjenester. Embedsmænd fra regeringen vil møde op på centret og dele infor-

mationer med alle. Regeringen vil samarbejde med sine borgere om den gode regeringsførelse og gennemføre alle de nødvendige reformer.

Hvad hovedstaden angår er 113 forskellige tjenester nu fuldt integreret i *E-Mongolia*-systemet. Desuden vil – i tillæg til 20 tjenester der leveres af 8 organisationer – 34 forskellige former for ydelser med særlige adgangsrettigheder blive digitaliseret med finansiell støtte fra »Bystyreprojektet«, der implementeres af *Asia Foundation*, sagde D. Sumiyabazar.

Pr. 9. maj har 1,6 mio. borgere været i kontakt med *E-Mongolia*-systemet. Hvis borgerne har problemer med anvendelsen af www.e-mongolia.mn eller komme i kontakt med systemet fra deres apps til mobiltelefonen, kan man få hjælp i centret.

MONTSAME
11.05.21

Stor Chinggis Khan-udstilling i støbeskeen

21. maj mødtes HE Avirmid Battur, ambassadør til Frankrig, med Bertrand Guillet, direktør for Nantes' Historiske Museum, og Marie Favereau, historieprofessor og forsker ved Paris-Nanterre Universitet, for at udveksle synspunkter om en kommende udstilling i museet om Chinggis Khan, som er planlagt til at slå dørene op i perioden oktober 2023 til maj 2024.

Det er planen at udstille originale genstande fra franske museer såsom Louvre, Quai Branly, Guimet og Sèvres, Nationalarkiverne og det

Franske Nationalarkiv foruden mongolske og andre udenlandske samlinger. Museets direktør, Guillet, understregede, at man ikke alene planlægger at arrangere filmforestillinger, kulturelle aktiviteter og virksomhedskonferencer, men også udgive et stort katalog om Chinggis Khan på fransk.

Ambassadør A. Battur understregede, at Mongoliets regering har stor opmærksomhed på projektets betydning for at fremme kendskabet til herskeren Chinggis Khan og den mongolske kulturarv igennem

en bred vifte af aktiviteter, og han udtrykte sin beredvillighed til at indgå i et bredt samarbejde med museet.

Udstillingsstedet, Nantes' Historiske Museum, ligger i Château des Ducs de Bretagne, der hvert år besøges af 1,7 mio. gæster. Det er det mest besøgte sted i den vestlige del af Frankrig og ligger på 13. pladsen på en liste over de fineste historiske steder i Frankrig.

The Mongol Messenger
21(1553):8 – 28.05.21

Øget bestand af saiga-antiloper

Den mongolske *saiga* er en kritisk truet dyreart, som kun lever i Mongoliet. Saiga-bestanden faldt til 5000 dyr i januar 2020 på grund af et udbrud af gedepest, illegal jagt, mindre habitatsområde og manglende føde i den hårde vintertid.

Ekspert fra WWF Mongoliet har i samarbejde med *Saiga Ranger Network* i november 2020 foretaget en optælling af bestanden, der nu er øget til mindst 8500 individer.

B. Gantulga, *species officer* i WWF: »Sommeren 2020 var gunstig for saigaen, men desværre er det ikke tilfældet hvert år. Derfor bør man fortsætte med at gøre en kraftig indsats for at bevare arten.«

Selv om bestanden af saiga-antiloper er blevet markant større, er der

ingen grund til at tage det roligt, fordi der fortsat er en betydelig risiko for at tørke, overgræsning og smittsomme sygdomme kan få en ødelæggende effekt på den sårbare bestand af den mongolske saiga. For eksempel var bestanden i 2014 på 15.000 dyr. Desværre døde tusinder af saiga-antiloper i 2017 på grund af gedepest og *dzud* (den kombinerede virkning af mangel på græs, ekstrem kulde og voldsomt snefald).

Men genudsætningen af den mongolske saiga og etableringen af flere selvstændige bestande kan reducere truslerne fra tørke, dzud og smittsomme sygdomme betydeligt. Forskerne har også påpeget, at den statslige beskyttelse af de mongolske saiga-områder og bekæmpelsen

Foto: Andrei Giljov

af den illegale jagt er vejen frem for at redde dette ekstremt sjældne dyr fra udryddelse.

The Mongol Messenger
48(1528):7 – 04.12.20

Tavantolgoi-Zuunbayan Jernbane klar til drift

Tavantolgoi-Zuunbayan-jernbanen, der blev påbegyndt for 2 år siden, 24. juni 2019, er nu klar til at blive taget i brug.

Under sit arbejdsbesøg benyttede præsidenten lejligheden til at indvi banen med hoppemælk og udtalte, at der er tale om »det første anlæg af

strategisk betydning, der nogen sinde er bygget udelukkende af mongoler«.

Præsidenten lykønskede alle de involverede parter, Mongolsk Jernbane SOE, Ulaanbaatar Jernbane Joint Venture og generalstaben for Mongoliets væbnede styrker. Han

Mongoliets præsident Khaltmaagiin Battulga var på rundrejse 22.-23. maj til byggepladserne ved den 416,1 km lange jernbane mellem Tavantolgoi og Zuunbayan samt den 240 km lange jernbane, der forbinder Tavantolgoi med Gashuunsukhait.

gav udtryk for sin påskønnelse af deres store indsats for at fuldføre jernbaneanlægget. Han roste også færdiggørelsen af lejlighedskomplekset ved Tsogttsetsii station.

Præsidenten var overbevist om, at hvis jernbanebyggeriet fortsætter og når frem til Sükhbaatar og Dornod Aimag, såvel som Bichigt Port, vil udviklingen bidrage væsentligt til genopretningen af økonomien og fremme bosætningen i Gobi.

The Mongol Messenger
21(1553):3 – 28.05.21

»Verdens årer« vinder priser

Veins of the World, en film instrueret af Byambasuren Davaa, har vundet to priser: *Grand Prize Fiction and Human Rights* og ungdomsjuryens spillefilmspris ved FIFDH-filmfestivalen, der fandt sted i Geneve 5.-14. marts (*International Film Festival and Forum on Human Rights*).

Filmen, der er produceret i et samarbejde mellem *Basis Berlin Filmproduktion*, *Mongol TV* og *Rundfunk Berlin-Brandenburg*, havde premiere ved Filmfestivalen i Berlin sidste år. Den er instruktørens fjerde film efter *Historien om den grædende kamel*, *The Cave of the Yellow Dog* og *The Two Horses of Chinggis Khan*.

Filmen skildrer nomadetilværelsen i Mongoliet. I takt med at miljøet ødelægges skånselsløst af udenlandske mineselskaber tager faren

til en 11-årig dreng kampen op mod de skadelige aktiviteter. Efter farens pludselige død beslutter drengen sig for at følge i sin fars fodspor og fortsætte kampen.

Filmen blev udtaget til Mongoliets officielle bidrag til årets Oscar-nominering.

The Mongol Messenger
11(1543):8 – 19.03.21

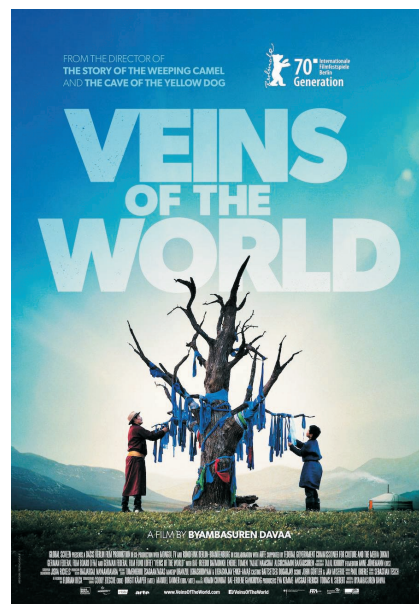
Instruktør:
Byambasuren Davaa

Manuskript:
Byambasuren Davaa, Jiska Rickels

I hovedrollerne:
Bat-Ireedui Batmunkh, Enerel Tumen,
Yalalt Namsrai

Website: www.die-adern-der-welt.de

Officiel trailer: www.youtube.com/watch?v=byVusGSLQxE

»Jeg er altid lidt skeptisk mht. mongolske film. Denne film er ualmindelig smuk i sin skildring af landet, fantastiske landskaber og en meget rørende historie.«

henriqueury-99761, IMDb

10 døde i voldsomme støvstorme

I weekenden 13. og 14. marts fejede voldsomme støvstorme hen over 51 sum i 12 aimag: Arkhangai, Bulgan, Bayankhongor, Gobisumber, Zavkhan, Tüv, Övörkhangaï, Dundgobi, Dornogobi, Ömnögobi, Sükhbaatar og Dornod. I Dundgobi og Arkhangai Aimag mistede 10 personer livet. Lokale beredskabsfolk

fandt 580 personer ud af i alt 590 savnede. Eftersøgningen blev afblæst 16. marts, efter at den sidste person var fundet i Sükhbaatar Aimag kl. 11.40.

468 af det totale antal på 590 savnede var fra Dundgobi Aimag som følge af naturkatastrofen 14. marts, der varede i 10-15 timer. Provinsens beredskabsafdeling udsendte 578 redningsfolk med udstyr for at søge efter de savnede. 15. marts kl. 3 om eftermiddagen lykkedes det dem at finde 459 personer.

Støvstormene med vindhastigheder på 34-40 sekundmeter kostede 9 personer livet, løftede tagene af 69 bygninger, knuste ruderne på 30 køretøjer og ødelagde 587 hegn og

92 ger. Et barn blev fundet død i Arkhangai Aimag.

Vicestatsministeren holdt et møde med medlemmer af Dundgobis beredskabsafdeling 15. marts, mens redningsarbejdet stod på. Her kondolerede han for tabet af menneskeliv og bad afdelingen udarbejde en opgørelse over skaderne. Han beordrede øjeblikkeligt fremskaffelse af nødhjælp og forsikrede om, at man ville øge beredskabet for at imødegå lignende hændelser i fremtiden.

M. Anudari

The Mongol Messenger
11(1543):1 – 19.03.21

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- Medlemsmøde 156

Lørdag den 28. august kl. 16-23

Spejdercenter CPH

Wagnersvej 33, 2450 København SV

Ordinær generalforsamling

Dagsorden

1. Valg af dirigent.
2. Formanden og bestyrelsens beretning om selskabets aktiviteter i 2020.
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2020.
4. Fastsættelse af kontingent for 2022.
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent.
5. Valg af bestyrelsesmedlemmer.
På valg er: **Elisabeth V. Friis, Bettina Gram, Lars Højer, Bulgan Njama**

Som nyt bestyrelsesmedlem foreslår bestyrelsen **Tseegii Yadamdorj**. Øvrige bestyrelsesmedlemmer er villige til genvalg.

Ikke på valg er: **Anita Garbers Michael Haslund-Christensen Jan Koed, Chalotte Vad**
6. Valg af suppleanter.
Chuka Ringgaard Narangerel Davaasuren
Begge er villige til genvalg.
7. Valg af revisor.
På valg er: **Povl Anker Andersen**
Povl er villig til genvalg.
8. Indkomne forslag.
9. Eventuelt.

Metal-Oksens år

12. februar 2021

1. februar 2022

Høstfest

Den traditionelle forårsfest og *Tsagaan Sar* bliver i år forvandlet til en høstfest med hyggeligt samvær, god mad og underholdende indslag. Festen starter **ca. kl. 18** efter generalforsamlingen.

Pris for deltagelse er **200 kr.** pr. person inkl. mad og drikkevarer. Børn og unge under 18 år deltager gratis. Gæster uden medlemskab er meget velkomne til at deltage i festen til samme pris. *Tag gerne jeres dell på!*

Tilmelding sker ved senest:

mandag den 23. august

at indbetale det aktuelle beløb på selskabets bankkonto reg.nr. 1551, kontonr. 7841582 eller på MobilePay 83554. Husk at skrive navnet på deltager(ne) og evt. antal børn og mærk indbetalingen: *Høstfest*.

Efter aftale med kassereren Jan Koed, tel. 2342 1128, jk@cadaid.dk kan der betales kontant eller med MobilePay ved indgangen.

Medlemsmøde 155: Coronasituationen gjorde det muligt med kort varsel at arrangere et medlemsmøde i det fri. Mødet fandt sted i en solbeskinnethave på Frederiksberg lørdag den 29. maj.

Tseegii Yadamdorj fortalte levende om sin hårde opvækst som nomadepige i Uvs Aimag, hendes år i Ulaanbaatar, og hvordan hun har stiftet familie i Danmark. 30 deltagere.

Foto: Jan Koed

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby